„דער געהיימניספולער דאקטאר", אַ ראמאַן פיל שפּאַנונג און אַקציע, הויבט זיך היינט אָן דרוקע

№ 182 | Odłata pocztowa uiszczona ryczałtem | פרייז 20 גראשען | Lodzer Tageblat

לאָדזער טאָגעבלאַט

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 57, פון אַדמיניסטראַציע 47.

דינסטאג, כ"ט תמוז תרפ"ט. | 6 sierpnia 1929 r. | 22-טער יאהרגאַנג.

פראַפ. ווייצמאַנ'ס ענטפער אויף דער געניעראַל-דעבאַטע

איך האָב נישט פערטיידיגט און נישט קריטיסירט די ענגלישע רעגירונג, ערקלערט פראַפ. ווייצמאַן. — אַזוי לאַנג ווי מיר וועלען נישט האָבען קיין קראַפט וועט אונז געשעהן עולות. — מיט קיין רעזאָלוציצס און פראַזען קען מען גאָרנישט דערגרייכען.

שאַרפער קריזיס צוליב דער נייער ציוניסטישער עקזעקוטיווע

צורוך (יט"א) און זיין ענטפער-רעדע האָט פראַפ. ווייצמאַן אָפּגעענט-פערט אַלע רעדנער. וואָס האָבען זיך בעטייליגט אין דער געניעראַל-דעבאַטע, זיינען ערשטאָנען האָט ער אָפּגעוואָרפען די בעשולדיגונגען פון אייגיגע רעדנער, וואָס האָבען אויהס פאָרגעוואָרפען, אַז ער האָט פערטיידיגט די ענגלישע רעגירונג. איך האָב, ערקלערט פראַפ. ווייצמאַן, נישט פערטיידיגט און איך נישט קריטיקירט די ענגלישע רעגירונג. איך וויס, אַז פיל-לעס אין געשעהן אויפלעס, וואָס האָט נישט בעדאַרפט פאָרקומען און עס אין גוט אויסגעפוהרט געוואָרען דאָס אַלעס, וואָס האָט נעדאַרפט געסטון ווערען. אָבער אַזוי לאַנג ווי מיר וועלען נישט בעווייזען קראַפט וועלען מיר גאָרנישט קעגען דערגרייכען. פּלויזע רעזאָלוציעס האָבען קיין ווערט נישט און זיי וועלען אונז נישט הייט דערפוהרען. עס אין נישט אָפּ אָרט אויף אָפּצוזאַמען מיט פראַזען. עולות געגען אונז זענען געשעהן און זיי וועלען אויך ווייטער פאָרקומען. בון מיר וועלען נישט בעזוכען קיין פאַקטישען בח דורך קאָנקרעטע מעשים. די ענגלי-שע רעגירונג האָט נישט אויסגעפוהרט לגבי אונז אַלעס, צו וואָס זי אין פער-פליכטעט ליט'ן מאַנדאַט. אָבער אויך קען נאָר זאָגען דאָס, אַז וען ארץ ישראל וואָלט געווען אינטער אַנ'אַנדער רעגי-רונג וואָלט אונז פיל ערגער געווען.

אויבערגעהענדיג צו רעדען וועגען דער אַנענע, זאָגט דער רעדנער, אַז ארץ ישראל אין געגעבען געוואָרען נישט נאָר די ציוניסטען, נאָר דעם גאַנצען יודישען פאָלק.

אויב די אַנענע וועט נישט פערוואַר-דעלט ווערען אין אַ גרויסער „כנסת ישראל" — רופט אויס פראַפ. ווייצמאַן — וועל איך אויך בעשולדיגען פאַר גע-שולדיג און עס וועט קלאָר ווערען, אַז גרויסע צייט האָט געהאַט קלוגע מענ-שען.

דער קאַמף פאַר דער עקזעקוטיווע
פאַר און געגען האַרי סאַכער.

צורוך, 5 אויג. (יטא) די אַלגעמיי-נע ציוניסטען פאָדערן, אַז האַר סאַכער און פרוי הענריעטע שאָלד זאָלען יורל-אויס אַרען און דער נייער עקזעקוטיווע, דאַן זאָלען זיי גרייט אַנצונעהמען אויף אַ קאָאַליציעעקזעקוטיווע. די פּועלי-ציון זאָגען אָבער דורכאויס געגען האַרי סאַ-כער, אַזוי אַרום האָט זיך געשאַפען אַ שאַרפער קרוזיס.

אינציידענט מיט מאַקס נאַרדוי

צורוך, 5 אויג. (יטא) בעם שלום פון דער גאָלדענער אָוונד-זונגען אין גע-קומען צו אַ אונצוידענט מיט מאַקסאַ נאַרדוי (די טאָכטער פון ד"ר מאַקס נאַרדוי), אַ דעלעגאַטען פון א"י בעד די רעוויזיאָנסטען. זי האָט זיך נישט געהאַט פערשריבען צום ווערט און האָט געבעטען אַ ווערט בלוי זיי אַ בערגע-לובער ערקלערונג. אַרויפקומענדיג אויף דער מרובונע, האָט זי אָבער גענומען האַלטען אַ פערדרעגע דרשה און געשוט פעך און שוועבעל געגען דער יודישער „אַגענט". און זאָל און געוואָרן אַ שטאַ-קע בעוועגונג. דער עולם האָט געגאָ-דערט, זי זאָל אַראָפּגעהן פון דער בו-בונע, אָבער זי האָט זיך אַנגעשפּאַרט און בשום אופן נישט געוואָלט אַראָפּ. מאַקאָלאָו און מאַצקון האָבען בערוהיגט דעם עולם און די רעדנערן געבעטען פערלאָזען די טריבונע. מאַקסאַ נאַרדוי האָט אָבער דורכאויס געוואָלט רעדען און געשריען, אַז דער קאָנגרעס ווערט פערוואַנדלט און אַ גוטסמלאָזער פערזאַמ-לונג, אַז די דעלעגאַטען נעמען אין שיין די גרויס-יאַהרים פון דער „אַגענט". ענדליך און זי פאָרט אַראָפּ פון דער טריבונע און זי וועט ערשט רעדען מאָר-גען, בעת'ן ווייטערדיגען המשך פון דער נעגעראַל-דעבאַטע.

קאָנגרעס-נע ריכט פער'משפט דעם. גרינבוים'ז
אינ'ם פראַצעס מיט דעם. לעאָ רייך

צורוך, 5 אויג. (יטא) דאָס קאָנ-גרעס-גערוכט האָט אַרויסגעטראָען דעם אורטייל און עגין ד"ר רייך — גרינבוים. גרינבוים איז, ווי בעקאַנט, אָנגעקלאָגט געוואָרען דורך ד"ר רייך פאַר'ן קאָנגרעס-גערוכט דערפאַר, וואָס ער האָט בעת אַ „קאָלאָ"-זונגען געזאָגט, אַז ד"ר רייך פוהרט אַ שעדלוכע ציוניסטישע פּאָלי-טיק. דאָס קאָנגרעס-גערוכט האָט פער-משפט גרינבוים'ען צו אַ עהרען-בעגי-דונגונג און דער הויך פון 100 זל. און צו בעצאָהלען די גערוכטס-קאָסטען.

די אונטערהאַנדלונגען וועגען דער נייער עקזעקוטיווע

צורוך, 5 אויגוסט (יטא) בראָ-וויצמאַן פיהרט כסדר'דיגע אינטער-האַנדלונגען מיט די פאָרשטעהער פון די בעזונדערע פראַקציעס מכח דעם צוזע-מענשטעל פון דער נייער אַנענע. בעיי-דערם האָט ער קאָנפערירט מיט די פאָרי-שטעהער פון „מזרחי" און די ברומ'שע דעלעגאַטען. צו קיין הסכם און נישט געקומען. די קאָנפערענצען דויערן ווע-טער.

Także podczas upalnych dni miej zawsze w zapasie tabletki Aspirin, wypróbowane przy bólach głowy i zębów, jak również we wszystkich chorobach z zaziębienia.

ASPIRIN BAYER

Do nabycia w aptekach.

אינציידענטען מיט אַראַבער איז געריכט פון ירושלים.

ירושלים, 5 אויג. (יטא) געלעגען זענען פאָרגעקומען 2 אונצוידענטען אין נעריכט. 1 אַראַבער און דערפאַר פער-משפט געוואָרען צו 7 טעג אַרעסט.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פון 80 יאהר

ב"ע אלמנת המנוח אַדאָלף ז"ל

בראָניסלאַוואַ דאָבראָניצקאַ

(געב. טיקאַטשינער).

די לויה קומט פאַר היינט דינסטאג, דעם 6, ד. ח. 3 אַ זייגער נאָכמ. פון טרויער-הויז נאָוואָמיעסקאַ 19, וועגען וואָס עס טיילט מיט איז טיפען טרויער

די פאַמיליע.

ELEKTROWNIA ŁÓDZKA

podaje do wiadomości Pp. Odbiorców energji elektrycznej na **ograniczniki**, iż ostateczny termin uregulowania należności za **rachunki III. kwartału (bronzowe)**, to jest za czas od 1 sierpnia 1929 r., do 1 listopada 1929 roku **upływa dnia 10 sierpnia 1929 r.**

Niewpłacenie należności w terminie wyżej wskazanym pociągnie za sobą skutki zerwania umowy zawartej na dostawę energji elektrycznej, oraz przerwę w dostawie prądu bez uprzedniego o tem zawiadomienia.

W celu uniknięcia ścisku przy płaceniu w ostatecznym terminie, uprasza się o wcześniejsze regulowanie należności.

Przy płaceniu należy bezwzględnie przedstawić zapłacony rachunek bronzowy za II kwartał 1929 roku.

DYREKCJA

Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Sp. Akc.

אחרי מחלה כבדה וממושכה שבק חיים לכל ח' האיש החסיד המפורסם, המצוין במדותיו התרומיות

נ"ע חיים יעקב ווישליצקי

בשנת פ"ב לימי חייו.

הלויתו למנוחת עולמים היתה אתמול ביום ב', כ"ח תמוז תרפ"ט בשעה 4 אחה"צ ממעונו פיעטריקאווער 83.

המוריעה בצער עמוק: משפחתו המתאבלת.

שטאטיש טעאטער לאדז, צעגיעלניאנא 63

נאַסטראַלען פון דער ווילנער טרופּע יאהר XIV אנס. ט. מזאה.

שטאטיש טעאטער לאדז, צעגיעלניאנא 53

לעצטע 6 פאַרשטעלונגען היינט דינסטאג, דעם 6-טען אויגוסט 8.30 אַ זייגער אָוונד.

„מדויש השם"

בילעטען צו באַקומען אין קאַסע פון טעאַטער פון 11 ביז 2 און פון 6 אָוונד.

ד"ר לודוויג פאַלק

נאַווראַט 7, טעל. 28-67.

ספּעציאַליסט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 נאָכמ.

Dr. med. J. Leyberg

טראַונוטאַ 5 :-: טעל. 73-7.

ווענערישע און הויט-קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

נעמט אָן פון 1—2 און פון 5—7

3550

הגנו מציעים בזה את השתתפות צערנו העמוק, לרגלי מות אחד מחברנו, אשר ה"י שניים רבות יושב ראש של חברתנו, איש גבר תמים, החסיד המופלג בתורה, המצוין במעשיו הטובים ובמדותיו התרומיות

נ"ע ר' חיים יעקב ז"ל ווישליצקי

את משפחתו וכל המבכים אבדתנו המקום ינחם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

ועד החברה „חסד של אמת" ומנחמי אבלים בלאדז.

אנאנסען אין „לאדזער טאגעבלאט" האבען דעם גרעסטן ערפאלג

אוועכסעל

אויף 500 זלאטעם איז געפינען געוואָרען.

אָפּצונעהמען געגען סמנים און אַנאָנס-קאָסטען אין אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזער טאָגעבלאַט".

Ładny sklep z wystawą

w najruchliwszym punkcie drugi dom od Piotrkowskiej może być z piwnicą nadający się na każden interes. Tamże dwa duże pokoje kuchnia korytarz kąpielowy razem lub oddzielnie zaraz do oddania. Oferty „śródmieście" do red.

3 אָדער 4 צימערן

און אַ קוך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען ווערט פון זאָפאָרט געזוכט.

אָפערטען אָפּצוגעבען טראַנסקאַ 67 וואוינונג 6

די פאליטישע און ווירטשאפטליכע לאגע אין ארץ-ישראל

די ארץ-ישראל-עקזעקוטיווע און איהר בעציהונג צום יודישען ישוב אין לאנד. — די ערפאלגרייכע אינטערווענצען ביי דער ארץ-ישראל-רעגירונג איז א גאנצער רייה פראגען. — דאס מוניציפאליטעטען-געזעץ.— די ליקווידאציע פון דער ארבייטסלאזיגקייט איז א פערדינסט פון דער „הסתדרות העובדים". — די אויפגאבען פון דער ציונ. ארגאניזאציע און די התחייבות'ן פון די ציוניסטען.

רעפעראט פון עקזעקוטיוו-מיטגליד הארי סאקער אויפ'ן קאנגרעס

צירוך (יט"א) אויף דער זיצונג פון קאנגרעס, האט געגעבען א ווארט דער מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין ארץ ישראל ה' סאקער וועגן דער ארץ ישראל ארבייט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

דער רעפעראט פון ה' סאקער, וועלכער איז געווען א ריין-זאכליכער האט דער קאנגרעס אויסגעהערט מיט אויפמערקזאמקייט.

ה' סאקער הויבט אן: פון פערשידענע זייטען ווערט דער ארץ ישראל עקזעקוטיווע געמאכט פארוואורפען, אז זי האט זיך בעצויגען אנדיפערענט צו די אינטערעסען פון ישוב. אויב דערמיט ווערט געמיינט, אז די עקזעקוטיווע ווייזט נישט קיין בעזונדערע אקטיוויטעט די עפענטליכע מיינונג דורך דער פרעסע, איז דער רין פארהאן א שטיק אמת, כאטש צוליב געוויסע מאטיווען דארף מען דערביי צוגעבען, אז פרוי שאלד האט געהאט צו איהר רשות בלויז א גאנץ קליינעם טייל פון איהר פריוואטער צייט. זעענדיג געצוואונגען אפצוזאגען זיך פון אפרוה, די צו רעפרעזענטירען די ארץ ישראל עקזעקוטיווע אויף עפענטליכע פערזאמלונגען.

די עקזעקוטיווע האט בנוגע איהר בעציהונג צום ישוב זיך געריכטעט לויט צוויי הויפט-פרינציפען:

א) דערמוטיגען דעם ישוב צו ווערען זעלבסטשטענדיג און ווי ווייט מעגליך זיך אויסהאלטען און שטיצען אויף איי- גענע כוחות, עס זאגען געווען צייטען, ווען געגען אלע ענינים, גרויסע און קליי- נע, פריהעליכע, ווי טרויעריגע, האט מען זיך געווענדעט צו דר ציוניסטישער אר- גאניזאציע. דאס איז געווען אנ'אוגאר- מאלע ערשיינונג און צו דעם האט מען געמוזט מאכען א סוף. פערשטענדליך, אז אפט זענען און צוזאמענהאנג דער- מיט פארגעקומען אונאנגענעמליכקייטען, די עקזעקוטיווע איז אבער איבערצייגט, אז די דאזיגע טענדענץ פון זעלבסט- שטענדיג מאכען דעם ישוב איז אין דער מועה פון ישוב.

תל-אביב — א שטאט אהן חובות

ב) די צווייטע ריכטליניע איז געווען, שטענדיג קומען צו-הילף דעם ישוב מיט ראט און טאט. און אויך אונטערווענירען: ווען ווינטיגע אינטערעסען פון ישוב פא- דערן א קאנטאקט מיט רעגירונגס-בע- אמטע. ה' סאקער ברענגט דערביי א ביישפיל וועגן דעם גרויסען נוצען, וואס די אינטערווענץ פון דער עקזעקוטיווע האט געבען דער שטאט תל-אביב. די רעגירונג האט געהאט פערעפענטליכט א געזעץ-פראיעקט, וועלכער האט אויף דעם שווערסטען אופן בעגרענעצט די רעכט פון די מוניציפאליטעטען. די דא- זיגע פעראורדנונג און נאכ'דעם צוריקגע- צויגען געווארען, אויב נישט אינגאנצען, איז זיכער אין א גרויסער מאס, א דאנק דער אינטערווענץ פון דער ארץ ישראל עקזעקוטיווע. אלס רעזולטאט פון דער אינטערווענץ האט די רעגירונג אויך מסכים געווען שרייבען איהר חוב ביי דער שטאט תל-אביב אין דער הויך פון 74,000 פונט, בתנאי, אז די ציוניסטישע עקזעקוטיווע זאל מותר זיין אויך אויף איהר חוב אין דער הויך פון 30.000 פונט. אזוי ארום זענען געווארען רעגו- לירט די פינאנצען פון דער ערשטער און איינציגער יודישער שטאט, און מ איז פארגעזעהן. אז און משך פון 10 יאהר וועט די שטאט-פערוואלטונג פון תל-אביב איבערהויפט נישט האבען קיין שולדען.

די לאגע פון דער ארץ-ישראל-אינדוסטריע

די יונגע א"י-אינדוסטריע האט זיך מיט צוויי יאהר צוריק געפינען אין א זעהר שווערער לאגע. טיילוויז צוליב איהרע אייגענע פעהלערן, אבער דער עיקר צוליב דעם, וואס די רעגירונג האט נישט געהאט קיין פערשטענדניש פאר דער ארץ ישראל אינדוסטריע. די ארץ ישראל עקזעקוטיווע האט געהאלטען פאר איהר חוב אויפקלערען די רעגירונג און זי איבערציינגען, אז די ארץ ישראל אינ- דוסטריע האט א רעאלע צוקונפט, אויב די רעגירונג וועט פיהרען א ענטשפרע- כענדע צאלקפאליטיק. דער צאל-אמט מיט סיריען איז געשלאסען געווארען אגויף א בעפרידיגענדען אופן פאר דער ארץ ישראל אינדוסטריע. דער ארץ ישראל טאריף איז רעפארמירט געווא- רען לטובת דער ארץ ישראל אינדוס- טריע. עס איז נאך נישט געלונגען דורכ- זעצען א כאשטאפערשאפט פון דער אינדוסטריע און האנדעל און מלוכה'- שען טאריף-אמט, אבער דער אמט פער- שטענדיגט זיך שטענדיג מיט דעם בע- טרעפענדען דעפארטאמענט, שטעהט און שטענדיגען קאנטאקט מיט דער רע- גירונג.

די ארץ ישראל עקזעקוטיווע האט אויך פיל אויפגעטאן צו רעגולירען די קרעדיט-פראגע פון די אינדוסטריעלער און סוחרים, און א דאנק דעם איז דער צינזן-פוס אצט פיל קלענער, ווי פריהער.

זעקוטיווע האט אויף דעם רוזינגען געבוט וועגגנדסטענס טיילוויזע פערדינסטען.

מיט א קורצע צייט צוריק האט די עקזעקוטיווע בעקומען אנ'איינלאדונג זיך בעטיילינגען אין א זיצונג פון דירעקטאר- יום פון די ארץ ישראל-אייזענבאהנען, די עקזעקוטיווע פארשטעהער וועלען דארט דארפען פערטיידיגען דעם שטאנד- פונקט, אז דער אייזענבאהן-טאריף דארף זיין צוגעפאסט צו די בעדערפעניש- שען פון לאנד און נישט זיין בלויז א מקור פון וואס א גרעסערער הכנסה פאר דער מלוכה, טיילוויז איז דאס שוין גע- לונגען דורכצוזעצען.

רעדענדיג וועגען דער ארבייטסלאזיג- קייט אין לאנד, ערקלערט דער רעפע- רענט, אז מיט 2 יאהר צוריק האט ארץ ישראל געהאט 7 ביז 8 טויזענד אר- בייטסלאזע און א חוץ דעם א גרויסע צאהל פון סתם מיטעללאזע מענשען, וואס האבען נישט געהערט צום ארבי- טער-קלאס. היינט-צו-טאג איז אין ארץ ישראל נישטא קיין ארבייטסלאזיגקייט- פראבלעם, הגם די דאזיגע גליקליכע ידי- עה פון פראבלעם דארף קודם כל בע- טראכט ווערען אלס פועל-יוצא פון דער נאטירליכער ווירטשאפטליכער ענטוויק- לונג פון לאנד, האט אבער נישט קיין קליינעם אנטייל געהאט דערין אויך די ארץ ישראל עקזעקוטיווע.

גרויסע פערדינסטען ביי דער ליקווי- דאציע פון דער ארבייטסלאזיגקייט האט אויך געהאט די „הסתדרות העובדים", אין וועלכען עס איז מיטווירקונג, עס וואלט הענגג וואס געקענט אויפגעטיין ווע- רען.

קאנסאלידאציע פון די נייע קאלאניעס

רעדענדיג וועגען די נייע קאלאניעס, זאגט ה' סאקער, אז די ארץ ישראל עק- זעקוטיווע האלט עס פאר דער דרינגענ- סטער און וויכטיגסטער אויפגאבע פון דער ארגאניזאציע מיט פארצוג פון אלע אנדערע, צו קאנ- סאלידירען די דאזיגע קאלאניעס. א לעבענס-פראגע פאר די קאלאניעס איז די שטייערן-פראגע. די רעגירונג פודערט אוצט אין אנשטאט דעם מעשר אנ'אנ- דערן בעשטייערונגס-סיסטעם פאר די

קאלאניסטען. עס הענגט פיל אפ פון כאראקטער פון דאזיגען שטייער.

די סאנאציע פון די פינאנצען

איבערגעהענדיג צום צווייטען פונקט — ארגאניזאציאנעלע פראגען — ער- קלערט ה' סאקער, אז די שווערסטע פרא- גע איז געווען די סאנירונג פון די פי- נאנצען. זיי זיינען שטייגען איבער די הוצאות פון דער ארגאניזאציע די הכנסות, דרע קרעדיט פון דער ארגאני- זאציע איז שטארק געפאלען. די לע- רער און בעאמטע האבען מאנאטען לאנג נישט בעקומען קיין פענסיע. שולדינ און דעם מצב זענען געווען די ציוניסטען אויף דער גאנצער וועלט און קודם-כל און אמעריקא, וועלכע האבען נישט ער- פילט די התחייבות'ן, וואס זיי האבען אויף זיך גענומען. נישט קוקענדיג דע- רויף, זענען די חובות פון דער ארגאני- זאציע טיילוויז גערעקט געווארען. דער קרעדיט פון דער א"י-עקזעקוטיווע איז ווידער געשטיגען און די לעהרער איז בעאמטע האבען בעקומען אויסגעצאהלט זייערע גערעכטען ביז מאנאט יוני. עס איז פארהאן א מורא, אז צוליב'ן גאנ- געל פון ענטשפרעכענדע הכנסות וועט און די לעצטע מאנאטען פון יאהר די לאגע ווידער אנגעמען א ווענדונג צום שלעכטען.

די שול-פראגע

איבערגעהענדיג צו די שול-פראגען, ערקלערט ה' סאקער, דאס אויפ'ן געבוט פון שול-וועזען איז א דאנק די אונגע- הויער גרויסע לייסטונגען פון פרוי יאלד זעהר פיל אויפגעטאן געווארען.

דער רעפערענט שילדערט ווייטער די בעציהונגען צווישען דער עקזעקוטיווע און די לייטונג פון קרן-היסוד, וועלכע ער בעצייכענט אלס העכסט קארעקט. דאס זעלבע קאן אבער נישט געזאגט ווע- רען בנוגע דעם קרן-קימת. דאס נישט פעראיינבארליכע דעם בארעגקויפ-סי- סטעם כצד דעם קרן-קימת מיט יענער קא- לאניזאציע-פאליטיק און קאלאניזאציע- פלענער פון דער עקזעקוטיווע ברענגט

שאדען דער זאך גופא. דער קאנגרעס מאר נ.ש.ט צולאזען א ווייטערע אנהאל- טונג פון אזא לאגע.

די בעציהונגען מיט דער ארץ-ישראל-רעגירונג

איבערגעהענדיג צום דריטען פונקט, געמלוך, צו דער פראגע פון די בעציה- הונגען מיט דער רעגירונג זאגט ה' סא- קער, אז לויט דער מיינונג פון דער א"י- עקזעקוטיווע לויגט די הויפט-אויפגאבע אין שאפען און אויסהאלטען א געזונטע- מוגען ציטרוי צווישען דער עקזעקוטיווע און דער רעגירונג. די עקזעקוטיווע גלויבט נישט, אז עס קאנען ברענגען נוי- צען אויסטערלישע דעקלאמאציעס אדער דאס שטענדיגע אויסמיידען גישט צו אנערקענען דאס גוטע, וואס איז געטאן געווארען.

די עקזעקוטיווע גלויבט דאגעגען, דאס אין משך פון די לעצטע צוויי יאהר האבען זיך די בעציהונגען על-פי-כל-פנים גוט פערבעסערט אלס בעוויז קענען דינען געוויסע ערפאלגען ביים בעשאפטיגען יו- דישע ארבייטער ביי עפענטליכע ארבייטען און אויפ'ן געביט פון אימיגראציע.

די צוויל-פערוואלטונג אין ארץ ישראל ראלט זיך ביים פרינציפ פון

אויסוועהלען דעם בעלונגסטען ארבייטס- אנבאט ביים שליסען קאנטראקטען אויף רעגירונגס אדער מוניציפאליטעטס-ארבייטען. אין דער פראקטיק האט עס דערצו דאס עס ווערען נישט בעשעפטיגט קיין יודישע ארבייטער. די עקזעקוטיווע האט אויפגעקלערט דער רעגירונג, אז דער דא- זיגער סיסטעם איז נישט און הסכם מיט דעם מאנדאט. דער רעדנער איז בודה, דאס עס איז נישט דערגרייכט געווארען אויף דעם געביט קיין בעפרידיגענדע פארשריט, די עקזעקוטיווע האט אבער יעדענפאלס בעקומען פון דער רעגירונג א פרינציפיעלען הסכם צו איהר שטע- לונג און אין א בעשרענקטער מאס ווערט אויך שוין דער דאזיגער פרינציפ דורכ- געפיהרט און לעבען.

רעדענדיג וועגען דער בעגייסטער אי- מיגראציע זאגט ה' סאקער, אז נאר א דאנק די גוט-איינגעשטעלטע בעציהונגען איז געלונגען צו בעקומען פון דער רעגי- רונג צוג-שם 600 און נאכדער 2400 איינרייזע-סערטיפיקאטען.

צום סוף פון זיין רעפעראט ווייזט ה' סאקער בעריהרט אויך די פראגע פון כותל-מערבי, וואס וועט געוויס בעהאנ- דעלט ווערען דורך פראפ. בראדעצקי.

די נעכטיגע פלענאר זיצונג פון קאנגרעס

צירוך, 5 אויגוסט (יטא) אויף דער היינטיגער פלענאר-זיצונג פון קאנגרעס האט מפרוי שאלד, מיטגליד פון דער א"י- עקזעקוטיווע געהאלטען א רעפעראט וועגען דער שול-פראגע, געזונדהייטס-פער- זארגונג און פעטליכע שוץ. דער רעפע- ראט האט געדויערט 2 שעה.

נאך דעם רעפעראט האט זיך ענט- וויקעלט א דעבאטע.

צוליב דער גרויסער צאהל פערשרי- בענע רעדנער, איז בעשלאסען געווארען צו בעגרענעצען די רעדנער-ליסטע. די אלגעמיינע ציוניסטען האבען בעקומען 4 רעדנער און די פראקציעס צו איין רעדנער פאר יעדער. דער ערשטער האט גערעדעט הרב אסטאווסקי פון ירושלים.

פון דער אגענץ קאמיסיע

צירוך, 5 אויגוסט (יטא) אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער אגענץ-קאמי- סיע זענען בעטראכט געווארען די קאמ- פליקאציעס וואס קענען געשעהן אין פאל פון אויפלעזען די פערברייטערטע יודישע אגענץ.

ווער וועט פערטרעטען דאס פראנצויזישע יודענטום אין דער יודישער אגענץ

צירוך, 5. (יט"א) ווי עס ווערט מיטגעטיילט, וועט דאס פראנצויזישע יודענטום זיין פערטרעטען דורך רעפרע- זענטאנטען און נישט-ציוניסטישען טייל פון דע ריודישער „אגענץ", געמלוך: א ר: לעווען (שטראסבורג), לעאן בלום, ד"ר צדוק-כהן און ראבערט פאלאק (פאריז).

דער פראצעס געגען די לעמבערגער כוליגאנישע סטודענטען

וועט פארקומען אין סעפטעמבער.

לעמבערג (מעלעפאניש) די גע- ריכטס-מאכט האט שוין בעשטימט דעם טערמין פונ'ם פראצעס געגען די 22 כוליגאנישע ענדעקישע סטודענטען. דער פראצעס וועט פארקומען און מיטען סעפטעמבער.

א פאגראם אין סלאבאדקא

בערלין, 5 (יט"א) פון קאוונע ווערט געמעלדעט, אז אין סלאבאדקא איז פארגעקומען א פארמעלער פאגראם, וואס האט געדויערט 2 טעג. אמטאארקסטען האבען די פאשיסטען-פאגראמטשיקעס געווילדעוועט פרייטאג צונאכטס. זיי האבען צוראבירט די יודישע וואוינונגען און געשלאגען יודען מכות רצח. די פאליציי האט זיך נישט בלויז געגענגעשטעלט די פאגראמטשיקעס, נאר זי האט אליין מיטגעהאל- פען אין פאגראם. די אינטערווענץ פון די יודישע כלל-טוער ביי דער רעגירונג מאכט האט נישט געהאט קיין פעולה. מען האט די יודישע דעלעגאציע נישט גע- וואלט אויסהערען.

קאנגרעס פון היטלעראוצעס אין נירענבערג.

בערלין (ספ.) אין נירענבערג איז פארגעקומען א קאנגרעס פון די היטלער- ראווצעס. נאכמיטאג האבען זיך 24 טוי- זענד קאנגרעס-לייט פון די היטלעראוו- צעס געלאזט אין א דעמאנסטראציע אי- בער די גאסען פון דער שטאט. אויף דער וועג האבען זיי זיך געווארפען אויף דורכ- געהענדע קאמוניסטען און זיי בלוטיג צושלאגען. זיי זענען אויך בעפאלען איי- ניגע קאפע-הייזער, וואו עס האבען זיך געפונען קאמוניסטען און אויסגעהאקט די שויבען.

דעקלאראציע פון דער דייטשער רעגירונג וועגען די נאציאנאלע מינדערהייטען

בערלין (ספ.) אין דער היינטיגער „פאסישער צייטונג" איז געווען פער- עפענטליכט די פראגראם-דעקלאראציע פון דער דייטשער רעגירונג וועגען די נא- ציאנאלע מינדערהייטען. די דאזיגע דעקלאראציע וועט דורך דער דייטשע רעגירונג איבערגעגעבען ווערען דער פעל- קער-ליגע און וועט דינען אלס חוב- גענענשטאנד פון די פערהאנדלונגען וועגען דער מינדערהייטען-פראגע.

שטעטישער אויטאבוס אין א שאפער

לויפט איבער די גאסען פון טשענסטאכאו

טשענסטאכאו (טעל.) נעכטען איז דא פארגעקומען אנ'אויטא-קאטאס- טראפע ביי אויסערגעווענליכע אומשטען. דער שטעטישער אויטאבוס, וואס איז געווען געפאקט מיט פאסאזשירען, האט זיך אפגעשטעלט ביים פשוטעגנע אויף דעם קלויסטער-פלאץ. דער שא- פער פונ'ם אויטאבוס זענענדיג דערשטאט אין ארגאניזאציע ... [illegible]

[illegible]

אויסשליסען פאדערט אויטאנאמיע פאר'ן קרן קימת

ד"ר וויצמאן אפעלירט אפצושאפען דעם „קאנקורענץ-קאמף" צווישען די צוויי „כרנות"

צירוך, 5 אויג. (ימא) אויף דער נעכטיגער אווענד-זיצונג האט גענומען דאס ווארט אוסישקין, וועלכער האט גע- האלטען א רעפעראט וועגען קרן-קימת, געבענדיג אנ'איבערבליק וועגען זיין ענט- שטעהונג און ענטוויקלונג. נאך דער מלחמה — זאגט אוסישקין — האט דער קרן-קימת ענטוויקעלט א פערצווייגטע טעטיגקייט. עס זענען פאר דער צייט גע- קויפט געווארען פיל באדען-שטחים אין דער נאציאנאל-פאנד איז געווארען דער שטארקסטער באדען-פאקטאר. פון 20 טויזענד דונאם און יאהר תרע"ד איז דער נ. פ. באדען און יאהר תרפ"ט גע- וואקסען אויף 2,282,993 דונאם. און לעצטען יאהר האט דער קרן-קימת גע- האט א הכנסה פון 550 טויזענד פונט און עס איז געקויפט געווארען 100 טוי- זענד דונאם באדען. עס איז פערקלע- נערט געווארען די ארמוניסטראציע מיט 13 פראצ. ווייטער רעדט אוסישקין וועגען דער וויכטיגקייט פון דער באדען- פאליטיק פון קרן-קימת. ער טרעט ארוס געגען פריוואטען באדען-קויף, וואס רופט ארויס א שטייגערונג פון פרייז. ער פאדערט אונבעגרענעצטע פרייהייט פאר'ן קרן קימת, אונאפהענגיג פון דער ציו- ניסטישער לייטונג און דער יודישער „אגענץ".

נאך אוסישקין'ען רעדט ד"ר וויצמאן ער אפעלירט צו די לייטונג פון קרן- קימת און קרן-היסוד, נישט צו האבען צווישען זיך קיין „קאנקורענץ-קאנפליק- טען" און צו קומען צו א פערשטענדיגונג אז די געלד-זאמלונגען זאלען נישט פארקומען און איין און דער זעלבער צייט. ד"ר וויצמאן אנערקענט אויך, אז די גרויסע פריוואטע באדען-קניות זע- נען שעדליך, ער אנערקענט אבער פאר- געוואונשען דעם מיטעלען באדען-קויף, פערשטעהט זיך נאר בתנאי, אז עס זאל- לען בעשעפטיגט ווערען יודישע ארבי- טער.

—0—

Dr.
GARLINSKI
Powrócił

Dr. DONCHIN
צוריקגעקעהרט אין לאנד
ספעציעל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייטען
נעמט אן טעגליך פון 10—1 און פון 4—7 נאכמ.
זונטאג — פון 10—1 נאכמ.
מאניושקי Moniuszki 1 טעל. 9-97

Dr. md.e G. GERSZTAJN
ספעציאל ארצט פאר אויגען קראנקהייטען.
Trauguta 12 Tel. (1) 75-10.
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 11 ביז און פון 8 אווענד

Dr. L. PIKIELNY
ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאזען, אורין-קראנקהייטען
Nawrot 8, telefon 19-90
נעהמט אן פון 4 — 7 און אווענד ווי אויך און דער לעכשניצע „Zdrowie" גאוואמיקסקא 3 פון 12—2.

זעמט אייך אב און ווערט אבאנענט פון „לאדזער טאגעבלאט"

די פערוואלטונג
פון קאאפעראטיוו „Odzieżówka"
מאכט בעקאנט, דאס פון היינט אן נעמט זי אן אלס ליוועראנטען האנדעלס-פירמעס פון פערשידענע בראנזשעס, וואס האבען זייערע געשעפטען אין לאדז.
די פירמעס, וואס ווילען זיך שטעלען אין האנדעלס בעציהונגען מיט אונזער קאאפעראטיוו ווערען געבעטען אפצוגעבען אפערטען אין טערמאכטע קאנווערטען
אין ביורא
פון קאאפעראטיוו אין לאדז, 6 שיערפיען (בענעדיקטא) 1.

Dr. med. G. Friedstein
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען ומאגען, געדערם און לעבער- קראנקהייטען). שענקעוויטשא 37, טעל. 17-95.
נעמט אן פון 6 ביז 8 נאכמיטאג.

Dr. med. IGNACY GRYNBERG
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציאליסט פאר הארץ-קראנקהייטען)
נעמט אן טעגליך פון 6—7 נאכמיטאג
צעגעלניאנא 53, טעל. 74-15
צוריקגעקעהרט

פעלדשער ראזענצווייג
צוריקגעקומען
ג. פעלדשער פון פאזנאנסקי'ס שפיטאל
זסכאדניא 29 טעל. 79-48

אכטונג,
באלוטער איינוואוינער!
דעם „לאדזער טאגעבלאט" קענט איהר בעקומען טעגליך פון 7 אזייגער פריה ביי ן ביינאכט נאר ביים צייטונגס-פערקויפער
ליבוש דזשאלאווסקי
46 זגערזשער

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אוועגד.

נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lopzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאנען: רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

די האגער קאנפערענץ

הינט ווערט ענדליך געשפּלענט די אזוי לאנג ערוואַרטעטע באַלטישע קאנפערענץ, וואו עס וועלען אָנגעצײַכנט ווערען די ריכטליניען פון דער אינטערנאציאנאלער באַלטיק.

די דאזיגע קאנפערענץ איז א נאָמענלאָזע. תחילת, אין דער צײַט, ווען מען האָט זיך נאָך געאַמבערט ווענען אָרט פון דער פּראַסיגונג, האָט מען אויך געוואָלט געבען זעהר הויך-קלינגענדע נעמען: אינע האָט זי געוואָלט אָנרופען „לוקאַרנאַציע-קאָנפערענץ", אַנדערע האָבן אויך געוואָלט געבען דעם מעהר בעשעדענעם נאָמען: „באַלטישע קאָנפערענץ" און דער סוף איז געבליבען, אז מ'האָט אויך אונגענומען נישט קיין נאָמען געגעבען. די קאָנפערענץ קומט פאר אין האַנ. אין דער שטאָט, וואָס אויך נאָמען אַלען דערמאָנט שוין אין שלום און פּאַצופיסטישע שטעהרונגען, ווערט זי בראַסט-בשום בעצײַכנט מיט'ן נאָמען: „די האגער קאָנפערענץ פון יאָהר 1929".

אין דערמאָנענדיג דעם דאָזיגען נאָמען ווערען בײַ אונז אויפגעמישט די זכרונות פון א שטוק צײַט פאר דער וועלט-מלחמה. ווען האַנ איז געוואָרען אויסגעוועהלט אַלס שטאָט, וואו ס'וואָלען זיך צוזאַמענקומען די דעמאָלדיגע רודפי-שלום, וואָס זאָלען אונז, דעם דעמאָלס נאָך נישט געבוירענעם, אָדער אונטערוואַקסענדען דור פערזיכערן דעם שלום.

דער שעפער און אינציאַטאָר פון דער פּרינציפּס-אומפּרעזיד אין האַנ איז געווען זי בעקאַנט, דער דיפּלאָמאַט צאַר, דער זעלבער, וואָס האָט אין א קורצער צײַט ארום ארטנגעוואָרפען רוסלאַנד אין דער מלחמה אויפ'ן ווענען מזרח און גורם געווען די בלוטיגע רעוואָלוציע פון יאָהר 905. אָט דער דעגענערירטער הערשער, זאָס אין אין דער גאַנצער וועלט בעקאַנט געווען אַלס קלען, שוואַך און קרענקלדיג מענשעלע, האָט געגומען אויף זיך שואַלע פּלעצעס די גרויסע משא פון דעם עלעקטריזירטען שטראָם, וואָס האָט שוין דעמאָלס געהאַט זיך אָנגעזאַמעלט אין דער אָנגעשטרענגטער לופט פון דער וועלט. דאָס איז געווען דער ערשטער רודף-שלום'ניק פון ישנער קאָמערציע, וואָס האָט זיך נעריפען מיט'ן נאָמען „האגער קאָנפערענץ".

און די קאָמערציע פון אָט דעם שוואַכזיניגען מושל האָבען אוהם גערוינט מיט דעם הויך-קלינגענדען מיטל „צאר מיראַטוואָרעץ".

א לאַנגע צײַט איז אויסק פון ענער האגער קאָנפערענץ. אוהרע אָנטעלנע-מער זענען שוין לאַנג אויסק די, וואָס האָבען געלעבט, און די וואָס לעבען נאָך אויסט זענען אויך אזוי גוט, ווי געשטאָרבען. דער גאַנג פון די געשעהענישען האָט זיך אָפּגעוויזט פון דער ארענג און אנדערע, נאָנץ אַנדערע, מענשען פוהרען אויסט אָן מיט דער וועלט.

צווישען יענער האגער קאָנפערענץ און די אויסמיגע „האגער קאָנפערענץ פון יאָהר 1927" לינט א רויטער בלוטיגער ים, און וועלכע עס זענען דערמיט נוקען געוואָרען און אונטערגעגאַנגען גאַנצע מלוכות און צענטרלונגער מיליאָנען מענשען.

אין זאך און אָבער געבליבען. אינם האָט זיך אָבער מיט גאָרנישט געענדערט פון יענער צײַט. דער אָנגעדראַלענער עלעקטרישער שטראָם, וואָס האָט דעמאָלס אָנגעלאָדען די לופט און געברענגט צו דער געוואַלדיגער „קריג-שלום" און אינראַפּע, און הינט בכלל נישט פערקלענערט געוואָרען. און דער לופט, פיהלען זיך אויסט, פּגיקט אזוי ווי דעמאָלס. אָנגעסמאַלטע עלעקטרישע דוואַליעס, וואָס קאָנען יערע מינוט אויפגערוסען ווערען מיט א געוואַלדיגען קראַך. און אויב די אינציאַטאָרען פון דער הינטיגער קאָנפערענץ, וועלען נישט האָבען דעם זעלבען געשיכטליכען גורל, וואָס יענע לאַנג פערגעסענע, פאר-מלחמה שאָטענס פון די צאַרישע און קריזעלדיגע דורך-שלום'ניקס, דאַרפען זיי אזוי לינקען די אויסטיגע בעראַטונגען און האַנ. אז די קאָנפערענץ זאָל באמת ווערען א פעסטונג פאר'ן שלום א נישט ווען די אויסטיגע האגער קאָנפערענץ" ווערען א קאָמעדיע, פּגיקט אזוי, ווי עס איז געוואָרען מיט יענער קאָנפערענץ און דער זעלבער שטאָט, ווען די צאַרען און די סיסרים האָבען נאָך געהאַט די שליטה אויבער'ן לעבען און פערמעגען פון די מיליאָנען מענשען און אירופּע.

—פס.

נייעס פון ארץ-ישראל

דילפס-קאמיטעט פאר רוסישע ציוניסטען

ירושלים, 5. (יט"א)

דער קאָמיטעט צו שטוצען מאַטעריעל און מאָראַלישע די רוסישע ציוניסטען און העלפען די פערפאָלגטע ציוניסטען צו קומען פון סאָוויעט-רוסלאַנד קיין ארץ-ישראל, האָט שוין אָנגעהויבען א ברייטע זאַמעל-אַקציע. בראש פון דעם קאָמיטעט שטעהן ד"ר זאַלענד (פּאַרזיצער), ד"ר סאַפּיר (וויצע-פּאַרזיצער) און אבן-טוב (סעקרעטאַר).

איינוואַנדערונג און אויסוואַנדערונג פון א"י.

ירושלים, 5. (יט"א)

אין משך פון חודש יונו ה. י. האָבען קיין ארץ ישראל אומגערוט 282 פּערזאָן, דערפון 205 יודען, און דער זעלבער צײַט האָבען פון ארץ ישראל עמיגרירט 254 פּערזאָן, דערפון 179 יודען.

ברודער פון היים ווייצמאַן פאהרט קיין אַמעריקאַ לטובת אַנ'אַקציע פון „אזעט"

מאָסקווע, 5. (יט"א) שמואל ווייצמאַן, א ברודער פון ד"ר חיים ווייצמאַן, איז אָפּגעפאהרען אין שליחות פון ווירטשאַפטס-קאָמיסאַריאַט אין די פערעאינגטע שטאַטען. ה' ווייצמאַן איז א מעמבער מיטגליד פון „אָזעט" און וועט אין אַמעריקאַ אונטערנעהמען אַנ'אַקציע לטובת דער געזעלשאַפט.

עמיגראַציע פון פיש-פאַנגעריי

ירושלים, 5. (יט"א)

דאָ איז צוריקגעקומען פון א לענגערע רייזע אונטער ענגלאַנד, פראַנקרייך און דייטשלאַנד דער אינדוסטריעלער ה' ראָזענגאַרט, וועלכער האָט זיך געווידמעט דער ענטוויקלונג פון דער פיש-פאַנגעריי אין ארץ ישראל. ה' ראָזענגאַרט האָט שטודירט די מעטאָדען פון דער פיש-פאַנגעריי און אינראַפּאַ און האָט אינגעקויפט מאַטאָר-שופען, פרי אָנצוהויבען א ראַציאָנעלע פיש-פאַנגעריי אויף די ארץ ישראל-וואַסער.

ארץ-ישראל אַלס קוראָרטען-לאַנד

צירעך, 5. (יט"א) אין אינגעם פון די צוריכער זאָלען האָט דער בורגער-מייסטער פון תל-אביב ה' דיזענהאָף געהאַלטען א פאָרטראָג וועגען ארץ ישראל אַלס קוראָרטען-לאַנד. ה' דיזענהאָף האָט דורכגעפּוהרט א פּראַעזעל צווישען ארץ ישראל און דער שווייץ, פעסטשטעלענדיג דעם הויכען ווערט פון ארץ-ישראל אַלס לאַנד פון קוראָרטען.

דאס מערקווירדיגע לעבען און די קאריערע

פון ערשט-פערשטאַרבענעם יודישען מיליאָנער בערנאַרד באַראַן

ווי אזוי דאָס ארים ברייסקער יונגעל איז געוואָרען דער מיליאָנער.—זיין בעציהונג צו זיינע אַרבייטער און צו דער אַרבייטער-רעגירונג.—די ריזיגע סומען אויף צדקה. — וויפיל האָט באַראַן געגעבען אויף יודישע צוועקען.—ווי קומט מען צו עשירות?

לאָנדאָן, 5. (יט"א) דער פערשטאָרבענער יודישער פינאַנסמאַן און מיליאָנער בערנאַרד באַראַן איז געוואָרען אין 1850 און ברויסק דליטא. וועגען זיין לעבען האָט באַראַן אַמאָל דערצעהלט:

„אַלס קינד בין איך געבראַכט געוואָרען קיין ראָסטאָוו אויפ'ן דאָן, און דאָ בין איך אויפגעצויגען געוואָרען צווישען די דאָנער קאָזאַקען. אַלס יונגערמאַן בין איך אָפּגעפאָהרען קיין אַמעריקע. איך האָב נישט געהאַט ממש גאָרנישט און געשטאַנען, בעת איך בין אהין געקומען. פון מיין ערשטער אַרבייט האָב איך פאַר דינסט 4 דאָלאַר א וואָך. דערפון פלעג איך אָפּשפּאָרען 2 א האַלב דאָלאַר. איך האָב געאַרבייט שווער, אָבער איך פלעג שפּאָרען געלד. איך פלעג שפּאָרען, וויל איך האָב געשטרעבט צו זעלבסטשטענדיגקייט, צו האָבען אַנ'אינגעגע אונטערנעהמונג. איך האָב דעמאָלס נישט געקלעהרט וועגען א גרויסער אונטערנעהמונג, איך האָב אָבער געוואָלט ווערען אונאָבהענגיג און זעלבסטשטענדיג. נאָך'ן אָפּזען 30 יאָהר אין אַמעריקע, בין איך געקומען קיין לאָנדאָן. איך האָב עדמאָלס געהאַט ערפינדונגען א מאַשין אויף מאַכען באַפּיראָסען, איך האָב מיין ערפינדונג מומגעבראַכט קיין לאָנדאָן. דאָ האָב איך זיך דערוואוסט וועגען א קלענער טאַ-באַק-פאַבריקעל, וואָס איז געווען צו פאַר קויפען. דאָס איז געווען די „קאַרעראַס". („קאַרעראַס" הייסט בײַ'ן הינטיגען מאַן די מולטי-מיליאָנען - אונטערנעהמונג פון בערנאַרד-באַראַן). איך האָב אויך אָפּגעקויפט איז 1903. אין משך פון 5 יאָהר האָב איך נישט געהאַט קיין שום הכנסה פון אויהר. אויפ'ן זעקסטען יאָהר האָב איך פערדינט 11,000 פונט, אין שפּעטער, וואָס א יאָהר מעהר אין מיר אזוי — האָט באַראַן פערענדיגט זיין ערצעהלונג, — האָב איך אָנגעהויבען אהן א פענג אין מאַש, און איצט בין שפּעטער אויף 3000 אַרבייטער".

אין אַמעריקע האָט באַראַן געאַרבייט אין אין פאַבריק מיט דעם שפּעטערען פוהרער פון די אַמעריקאַנער אַרבייטער, סאַמועל גאָמפּערס. זיין גאַנצען לעבען אין באַראַן געווען בעלעבט פון סומפּאַ-טיג ספּאַר אַרבייט און אַרבייטער. עד האָט געשטיצט בײַדע לעצטע פּאַרלאַמענט-וואַהל-קאָמפּאַניעס פון דער „לינקער באַרטיי". מיט עטלעכע וואָכען צורוק אין געווען נעמאָלדען, אז בערנאַרד באַראַן זאָל האָבען בעשטימט א יעהרלעכע סובוועניץ פאַר דער לעבער-פּאַרטיי. ער און דורך דער רעגירונג געווען אָנגעמערקט אַלס אינער פון די לעבער-קאַנדידאַטען אויפ'ן לאָרדען פון דער גאַנצער פרעכע האָט זיך וועגען דעם אָפּגערופען זעהר סומפּאַטיש און עס געהאַלטען פאַר א גלוקלעכער וואַהל.

באַראַן איז געווען א פערזענלעכער פרענד פון פרעמיער ראַמזעי מאַקדאָנאַלד, מיט. הענדערסאָן, מיט. קלינס און מיט. מאַמאַס. ער האָט זיך אַלען מיט א געוויסער צײַט צורוק באַראַקטעריזירט אַלס „פּשוט'ער מומגלוד פון דער לעבער-פּאַרטיי, אינער פון פול, אהן פוהרענדער בעדעמונג".

אין גאָוועמבער פ. י. האָט באַראַן געגעבען אויבערגעבויס זיין פאַבריק און אין אויהר אינגעפוהרט די מאָדערנסטע אינערלעכע-מונגען, בעזונדערס און דער הונדזלכע פון הגיגענישע אַרבייטס-בעדינגונגען. „הינט איז דער גלוקליכסטער מאַן אין מיין לעבען — האָב מער ערקלעהרט בעת דער רעפּערונג פון פערענדיגען אַרבייטען, — איך האָב תמיד געשטרעבט דערצו, אז מיינע אַרבייטער זאָלען האָבען די בעסטע בעדינגונגען פון אַרבייט און לעבען, און איצט האָב איך עס דערגרייכט."

און דעצעמבער 1923 — לכבוד זיין 78-יעהריגען געבורטסטאָג האָט באַראַן געשאַפען א פונדאַציע פון 575 מיליאָנד פונט פאַר יתומים-הילף. די צינזען פון דער פונדאַציע דאַרפען אין משך פון 20 יאָהר, יעדען 5-טען דעצעמבער (באַראַ'ס געבורטסטאָג) אויסגעצאָהלט ווערען פאַר יתומים-אַנשטאַלטען, דער יתר פון 75 פּראָצענט — פאַר אַלגעמיינע און 25 פּראָצענט — פאַר יודישע. פאַרזיצער פון פונדאַציע-קוראַטאָריום און לאָרד רידינג.

באַראַן האָט אויך געגעבען גרויסע שפּענדען אויף רען-יודישע צוועקען. די וועלטמוגסטע פון זיי זענען: 65 מיליאָנד פונט אויף א סאַנאַטאָריום פאַר יודישע קינדער, 50 מיליאָנד — אויפ'ן קרן-היסוד, 11,500 — פאַר דער לובע-אַלער סונאַגאָגע און לאָנדאָן, 10,000 — פאַר'ן העברעאישען אונווערזיטעט, 7000 — פאַר'ן יודישען יתומים-הויז אין לאָנדאָן, 5000 פאַר'ן באַלפור-וואַלד און ארץ-ישראל א. א.

דעם לעצטען אפּריל האָט באַראַן אויפגעגעבען אין בערגעשיקט צום פּראָפּ. אַלבערט אינשטיין 1000 פונט לטובת די „אָזע"-אינסטיטוט אין מזרח-אירופּע. בעת באַראַן האָט אויך אַרויס-געוויזען פול אונטערשטעהונג פאַר דער יודישער אונטערנעהמונג אין ארץ-ישראל. ער האָט געגעבען אויפ'ן דרומדיגען אויפבוי-ווערק אין א"י. הויז דו דערמאָנטע שפּענדען לטובת דעם קרן-היסוד און הערשען ברעאוישען אונווערזיטעט. האָט ער אויסוועגסטעם 100,000 פונט אין דער רעטעגבערג - עלעקטריזיטעט - גזעזעל-שאַפט, ווערענדיג אזוי ארום דער אינדוסטריעלער בעזיצער פון דער גרעסטער צאָהל אַקציעס פון דער רעטעגבערגעזעלשאַפט.

בעת באַראַן האָט אין יונו 1925 געגעבען 10,000 פונט. פאַר'ן העברעאישען אונווערזיטעט, האָט ער געהאַט א געשפּרעך מיט ד"ר וויצמאַן, און וועל-כען ער האָט אויסגעדריקט זיין טיפע כומפּאַטיע פאַר דער יודישער מעטונ-קייט אין ארץ ישראל און ערקלערט זיין גרייטקייט צו בעזוכען ארץ ישראל, ווען זיין געזונד-צושטאַנד וועט עס אהם ערלויבען.

ער און אָבער זיין אינגער יאָהר געלעבט ווען נישט געזונד. באַראַן האָט געלעבט א האַרץ פון א האַרץ-פעהלער. ער פלעגט אָפּט נישט פערלאָזען זיין שלאָף-צימער. לעצטע מען דאָנערשטאָג אָוועגד האָט ער זיך געפוהלט בעזונדערס שלעכט. בערנאַרד באַראַן איז געשטאָרבען קורץ פאַר האַלבע נאַכט פון דאָנערשטאָג אויף פרעטאָ.

עס איז בעקאַנט באַראַן'ס א ווערטעל, ווי אזוי צו קומען צו עשירות: מען דאַרף — האָט ער אַמאָל געזאָגט — אויסגעבען א העלפט דערפון, וועל מען קאָן זיך דערלויבען...

לאדזער „ראזוואי"

איז נישט קיין כשר קינד פון דער ענדעציע, נאר אַנ'אונטערגעוואָרפען נער ממזר —

אזוי שרייבט די „גאַזעטע וואַרשאַווסקאַ"

דער אינגעדאַרטער, שווינדזלמיגער לאָדזער „ראַזוואי" האָט איצט בעקומען צוגעוואָרפען דעם נאָמען פאַר די פינף אין נישט פון קיין אַנדערן, נאָר מאַקע פון עדעקוישען צענטראַל-אָרגאַן אַלען פון דער „גאַזעטע וואַרשאַווסקאַ" — און אויבער וואָס? — פערשטעהט זיך, אויבער פּולסודסקי'ן.

ווען מען האָט מיט א פּאָר וואָכען צוריק אזוי פיל גערעדט וועגען א דערגענעמערונג פון דער „סאַנאַציע" מיט דער ענדעציע און מ'האָט ערוואַרט, אז א ליאַרץ מוגווט וועט מיט מיל געשלאָבען ווערען דער שיידוך, האָט זיך דאָס לאָדזער שוואַרצע צענטונגעל נישט געקאָנט אינהאַלטען און רויס שיער מיט א לויב-געזאַנג פאַר פּולסודסקי'ן, אזוי, אז מען האָט דערפון געקענט ארויסדרונגען, אז אין די ענדעקוישע „ראַזוואי"-קרייזע גרייט מען זיך שוין גאַנץ שטאַרק צו „שלום" מיט דער פּאַנאַ סאַנאַציע.

און מאַקע נעקומען דער „גלאָס פּראַוודי" און מיטעל טמומ'ן גראָבע פונגער דער ענדעציע: וואָס אויהר האָט גאָרנישט אַפילו געטראַכט וועגען שידוך. נו, און אינער לאָדזער „ראַזוואי" האָט נישט געזונגען אין יענער מזוג-זוגיגע צײַט א לויב-געזאַנג דעם מארשאַל פּילסודסקי. אלא, ס'האָט זיך אזוי אויסגעלאָזט א בוידעם — זענען מיר די, וואָס האָבען נישט געוואָלט דעם שידוך.

וואָס זשע מיט די „גאַזעטע וואַרשאַווסקאַ" צו אזעלכע קלאָרע דיבורים? — שרייבט זי אין אויהר געלעזענען לייטאַרטיקעל נישט מעהר און נישט וועניגער אז דער לאָדזער „ראַזוואי" און נישט קיין ענדעקוישע צײַטונג, און האָט מיט דער ענדעציע נישט צו טון. דער „ראַזוואי" — זאָגט די „גאַזעטע וואַרשאַווסקאַ" — איז א פּרובאַ אין א קאָמפּראָמיטציע.

ארומער לאָדזער „ראַזוואי" געבען, אזוי לאַנג געוועזען א כשר'ע מאַלמער פון דער ענדעציע און אויצט צוליב אין אונ-בערלעגט נוט וואָרט פאַר פּולסודסקי'ן, האָט מען אויהם ערקלעהרט אַלס אונטער-געוואָרפענעם ממזר...

א מגפה פון זעלבסטמארדען צווישען פעראַרימטע סוחרים אויך אין אמעריקא

די מעהרסטע סבות פון די אומגליקען איז, וואס געלד שפּילט איצט אין לעבען א גרעסערע ראָלע, ווי אַמאָל. — גרויסע טראַגעדיעס, וואס מען פערגעסט שנעל. — סאַקטעו פון אַמעריקאַ, וואס דאַרפען דינען אַלס מוסר הכשל אויך פאַר אונז.

אין גיו-יאָרקער „פאָרווערטס" לוועגען מיר:

עס געהט כמעט נישט אויס קיין אונ'מאָג, אז מען זאָל אין די קלענע שטיקלעך נייעס נישט געפינען קיין גרויסע טראַגעדיע, וואָס האָט זיך שטולערהייט אָפּגעשפּילט ערגיץ אז א פאַמיליע.

וואָס ס'וואַרפט זיך די לעצטע צײַט אַמעהרסטען אונדז אויגען, און די מגפה פון זעלבסטמאָרדען צווישען מענשען, וועלכע האָבען מיט אַמאָל פערלוירען זייער פערמעגען און זענען געוואָרען אָרום.

נאָך קיינמאָל איז די צאָהל פון זעלבסטמאָרדען צווישען פעראַרימטע מענשען נישט געווען אזוי גרויס, ווי די לעצטע צײַט.

אין די צײַטונגען מעלדעט מען נישט וועגען די אַלע זעלבסטמאָרדען פון דעם מין און ווען מען מעלדט שוין יאָ, פאַר'ט מען דאָס אָפּ מיט עטלעכע שורות, וועל-כע לעזען זיך מעהרסטענס אזוי:

„מוסטער אזוי און אזוי, א מאַן פון עטלעכע און פערציג יאָהר איז געבליבען בעגאַלט געפונען געוואָרען א טויטער אין זיין וואוינונג, וואָס געפינט זיך דאָרט און דאָרט. ווען ער איז אין אָוועגד געקומען אהיים, האָט ער זיך געקלאָגט, אז ער פוהלט זיך עפּס נישט געזונד. ער האָט געבעטען זיין ווייב, אז זי זאָל זיך דורכגעהן א בוסעל מיט די קינדער, ווייל ער וויל בלייבען אַלען און אויבערקוקען איינינע פּאַפּירען. ווען ער איז געבליבען אַלען און הויז, האָט ער געעפענט אַלע גאַז-ראָהרען און געמאַכט א סוף צו זיין לעבען. די לעצטע צײַט איז ער שטענדיג ארומגעגאַנגען א פער'מרה - שחורה'ער און זיך אַלץ געקלאָגט, וואָס די געשעפטען געהען זעהר שלעכט. מען האַלט, אז דאָס איז די אורזאַך פון דעם, וואָס ער איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד." — —

אזוי אויגעפעהר איז דער נוסח פון די שטולער נייעס. וואָס מען געפינט אויף א מין פערד. וואָס מען שטענדיג געהן און שפּאַן. זי, דאָס ווייב, אינטערעסירט זיך נישט דערמיט, וואָס דער מאַן לעבט אויבער, וואָס פאַר א קאַמף ער מאַכט דורך יעדען טאָג, ארבייטענדיג פאַר דער פאַמיליע; זי ווייסט נישט און וויל נישט וויסען, ווי אזוי ער מאַכט דאָס געלד. דער עיקר איז בײַ איהר — אַז גער מאַכט דאָס, אַבי ער גוט איהר אַלע מעגלוכקייטען זיך אָנצוטון שעהן און זי דייהרען אויף א ברייטען שטיגער...

און הויז פון א מענשען, וועמען דאָס מזל שפּילט צו א געוויסע צײַט, אַרבייט זיך אויס א מין פּראָגראַם, וואָס ווערט דורכגעפּוהרט לויט'ן סעזאָן: ווענטער מוז דאָס ווייב טראָגען דעם מיטערען פון מערגעס מאַנטעל און זיך „ארויפ-פּאַ-פּען" און א געגענד, וואו די קעלט איז נישט אזוי שטאַרק. זומער מוז זי זיין אויסגעפּוצט און זיבדענס און זיך „ארויפ-בערלאַפען" און א געגענד, וואו דיז איז נישט אזוי גרויס. דערצו מוז זי, פערשטעהט זיך, האָבען א סך צוהרונג, וויל... וויל וואָס פאַר א פּנים וועט זי האָבען, ווען זי וועט נישט האָבען קיין צוהרונג?... ווער האָט דאָס הינטיגע צײַטען נישט קיין צוהרונג?!

פון אַנ'אויטאָמאָביל איז שוין אָפּגערעדט. ווי מאָן זיך דאָס „א לייטישע דאַמע בעגעהן הינטיגע צײַטען אָהן אַנ'אויטאָמאָביל? עס וואָלט דאָך אונפאַר געווען א שאַנד און א שמאַך...

און אז שוין יאָ אַנ'אויטאָמאָביל, איז פאַרוואָס מאַקע נישט קיין מיערען? נו, אודאי א מיערען!

אויך דיקונדער געוועהנען זיך אין דערצו, אז דער מאַטע דאַרף פאַר זיין צושטעלען דאָס שעהנסטע און בעסטע.

דער מאַטע איז דאָך דיך. דער מאַטע

(פגדע—זײַט 6)

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע זאַל — גאַרוטאָוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן

לעצטע געזעגענונגס-פאַרשטעלונג

פון קינסטלער-פאַר פון מאַסקווער קונסט-טעאַטער

מאַרים לאַמפּע

און די זינגערין

פאַניאַ מענדעלעוויטש

— מיט'ן אַנטיל — פון וואַרש. קאָמיקער

א. אייזענבערג

היינט, דינסטאָג, ד. 6 ● אוי. לעצטע געזעגענונגס-פאַרשטעלונג

גרויסער ערפאָלג שלום עליכם'ס גרויסע קאָמעדיע

טוביה דער מילכיגער

אין 4 אַקטען פון מיט געזאַנג הויפּט-ראָל טוביה—מ. לאַמפּע

צום שלום! צום שלום!

מאַרים לאַמפּע אַלס משוגענער בטלן

— פון — י. ל. פרץ.

עס נעמט אַנטייל דאָס גאַנצע פערסאָנאַל

בילעטען אויף אַלע פאַרשטעלונגען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

יודישע פרוי — די ערשטע קינדער-דיכטערין אין בערלין

בערלין, 5. (יט"א) די יודישע יונסמין ד"ר קלאַרא איזראַעל איז בעשטימט געוואָרען אַלס מאַנוסקראַפּט-ראַט בײַ אינעם פון די בערלינער יודענגעזעלשאַפטען.

דאָס איז דער ערשטער פאַל אין בערלין, וואָס אַזאַ אַמט ווערט אָנגעטרויט א פרוי.

דערטרינקען געוואָרען פאַסאַזשירען פון א טורקישען שיפעל

ברוסעל (סד) פון אַסטענדע מעלדעט מען, וועגען א צוזאַמענשטויס פון 2 טורקישען שיפלעך. אינגאַנץ פון ריסטען זענען דערטרונקען געוואָרען.

לאדזער כראניק.

שטראפען פאר אויסגעשטעלט זיך ווי הייזער

(§) אין לאדזער שטראפגעריכט [illegible] אין תל־אביב שלמה [illegible] אל. פאשטשיסקו לז שליח 30 יאר [illegible] אין דעם הייז־חורב יודע ירושלים, ווערושער 13 — אויף 7 שע ארעסט פאר נושט האלטען רוהע הערע הענזער.

ארויספאדערונגען פון א״י.

עס זענען דערהאלטען געוואָרען ערלויבנישען אויף צו פאהרען קיין ארץ ישראל פאר פאלגענדע פערזאָנען: דבורה טאבלאנד און רבקה כמעלניצקע דו דערבאנטע פערזאָנען דארפען זיך ווענדען אין א״י־אמט (צענטראלנאיא 4) וועגען ערלעדיגען די רעזולטאטען פון דער אנקעטע.

ציעהן יודישע באנד־וועבער־משפחות געהעז אויס פון הונגער

ווי לאנג וועלען די לאדזער יודישע באנד און גומי־פאבריקאנטען באיקאטירען די יודישע ארבייטער?!

נושט דעם ערשטען מאל קומט אונז אויס צו בערוהרען די פענלוכלע פראגע, פארוואס ווערען יודישע ארבייטער נושט צוגעלאזען און יודישע פאברוקען? טראץ דעם, וואס מעהרערע יודישע פאברוקאנטען, בפט וועלכע ס׳זענען בעשעפטיגט יודישע ארבייטער, זאגען זיך ארויס וועגען יודישע ארבייט מיט דער גרעסטער ליב און צופרידענהייט.

לעדער געפינען זיך זעהר וועניג יודישע ארבייטס־געבער, וואס נעמען זיך אויעך די האנד פון הארץ. בפט רוב יודישע פאברוקאנטען זענען בון אויצט פער מאלט די מוישרן פון זייערע פאברוקען פאר דעם יודישען ארבייטער. די אלע תירוצים: „יודען יענען שוואר", „פולקייט און ארבייט" און דעסגלייכען זענען נושט מעהר, ווי תירוצים, וואס בפט א גומען ווילען עששווינען זיי, ווי בלעזלע דאוייפ׳ן וואסער.

מיר קעהרען זיך אום ווידער אמאל צו דער זעלבער אנגעוועהטאנטער פראגע, צוליב א קאנקרעטען־פאל. ס׳האנדעלט זיך וועגען א קלען הנפעלע יודישע וועבער, אנגעגאנען צעהן מאן זענען זיי, די יודישע באנד־וועבער און גומי־ארבייטער. הגם באנד־ און גומי־פאברוקען זענען דא און לאדז א סך, אבער פאר דעם יודישען ארבייטער. די אלע תירוצים: „יודען יענען שוואר", „פולקייט און ארבייט" און דעסגלייכען זענען נושט מעהר, ווי תירוצים, וואס בפט א גומען ווילען עששווינען זיי, ווי בלעזלע דאוייפ׳ן וואסער.

מיר קעהרען זיך אום ווידער אמאל צו דער זעלבער אנגעוועהטאנטער פראגע, צוליב א קאנקרעטען־פאל. ס׳האנדעלט זיך וועגען א קלען הנפעלע יודישע וועבער, אנגעגאנען צעהן מאן זענען זיי, די יודישע באנד־וועבער און גומי־ארבייטער. הגם באנד־ און גומי־פאברוקען זענען דא און לאדז א סך, אבער יודישע באנד־פאברוקען האבען מור און לאדז אנ׳ערד צעהן און די דאזיגע יודישע פאברוקאנטען האלטען זייערע טויערע עשרשפארט פאר׳ן יודישען וועבער אויף זייערע יודען „יודען־רעגע" פאברוקען און נאר דער באנד־פאברוקאנט מישטשיס־לאוו ווינבערג. וועלכער האט בון אויצט בעשעפטיגט אין זיין פאברוק צעהן יודישע וועבער׳ס. צוליב׳ן אויסטיגען קרוזזס האט זיך אבער די פאברוק אפגעשטעלט און די צעהן יודישע ארבייטער זענען געבליבען ארבייטסלאז.

די יודישע ארבייטסלאזע באנד־וועבער, וועלכע האבען זיך געווענדעט צו אונז אין דעדאקציע, האבען בעווזען צינגנישען פון זייער בוזאוצטיגען פאברוקאנט, און וועלכע ער בעשטעטיגט, אז די יודישע ארבייטער זענען געווען דו מעמונגסטע, ארבייטסזאמכטע, און האבען פיר יאהר צייט ערפולט זייערע פלוכטען בשלימות. די ארבייטער בעקלאגען זיך, פארוואס די אנדערע יודישע באנד־ און גומי־פאברוקאנטען, צוויישע פאנד׳ס געלעזען זיך אנגעזעהענע עסקנים, ווי טוביה ביאלער, שלומא־מאיר, דומאנאוויטש, ברונער גומשטאט זלמן בומערמאן און אנדערע לאזען נוט צו קיין יודישע וועבער. ווען יעדער יודישער באנד־פאברוקאנט זאל נאר ארבייטען אין יודישע וועבער (!), זענען צעהן יודישע משפחות געראטעוועט פון הונגער־נויט.

די ארבייטסלאזע בעטען דערום דורך דער פערמיטלונג פון „לאדזער טאגבלאט" די דערמאנטע יודישע באנד־ און גומי־פאברוקאנטען זיך צו פערענטפערען מיט די צעהן יודישע ארבייטסלאזע ארבייטער־משפחות.

מיר ווילען האפען, אז די דערמאנטע פאברוקאנטען ווילען דאס מאל די זאך נושט אפ׳פטר׳ן מיט תירוצים.

אב.

א מענש מיט אנ׳אויסגעשניטענער צונג

האט מען געפונען ליגען איז באלוט.

(§) אויף שאבען־נאס 4 און אויפ׳ם אן זונטאג אוועגד פארגעקומען א רעטעלהאפטער אנפאל אויף א שיכור.

די פערבייגעהער פאר יענעם הויז האבען בעמערקט לוגען אויפ׳ן טרעטואר עפע סא מענש און א בעוואוסטלאזען צושטאנד. ווען זיי האבען זיך צו אזהם אראפגעבויגען, האבען זיי בעמערקט, אז פונ׳ם מויל רונט ארויס א דונקלער שטראם בלוט. מען האט באלד וועגען דעם געמאלדען דער פאלוצען און די „פאגאטאוויע".

דער דאקטאר האט קודם כל דערזעהן, אז דער מענש איז שיכור ווי לוט, פון מויל זעצט אזהם ארויס א שארפער ריח פון בראנפען און מען האט שוין גענומען, אז דאס בלוט רונט אזהם ארויס פון א וואונד, וואס ער האט בעקומען בעת א געשלעג... ווען אבער דער דאקטאר האט אזהם אויבגעפעגט דאס מויל און זיך געוואלט דערווישען פון וואנען עס ריכט אויס דאס בלוט, איז ער תיכף אפגעשפרונגען פאר שרעק. דער שכור האט געהאט אנ׳אפגעשניטענע צונג.

די פאגאטאוויע האט אזהם תיכף אפגעפוהרט און שפומאל „בעטלעים". אויפ׳ן וועג איז דער שכור דערוויל געקלאגט זיך, פארוואס די אנדערע יודען האבען אים נוט געוואוסט, צוויישע פאנד׳ס־ און גומי־פאברוקאנטען, צוויישע וועלכע ס׳געפינען זיך אנגעזעהענע עסקנים, ווי טוביה ביאלער, שלומא־מאיר, דומאנאוויטש, ברונער גומשטאט זלמן בומערמאן און אנדערע לאזען נוט צו קיין יודישע וועבער. ווען יעדער יודישער באנד־פאברוקאנט זאל נאר ארבייטען מיט דער געמעמונג אין יודישע וועבער (!), זענען צעהן יודישע משפחות געראטעוועט פון הונגער־נויט.

א זכן געשטארבען אויף דער גאס.

(§) געהענדיג אויף דער זשאבינסקע גאס אין פאר׳ן מויער נומ. 19 אויפגעפאלען אנ׳אלטער מאן, אין נאר אין דער די פאגאטאוויע און אנגעקומען, אין דער זכן געשטארבען פון א הארץ־שלאג. דער פערשטארבענער הייסט מאטאש לאינאצקי פון ציגעל גאס 44.

געפונען דעם טויט אונטער א מאטאציקעל.

(§) אויפ׳ן שאסעע צווישען לאדז און לאוויטש האט דער הונגער אינגזאלינער ארטור ברומשע אובערגעפאהרען מיט א מאטאציקעל דו 51־יעהריגע פויערטע מאריאנא בצקאלאר, וועלכע איז דער הרג׳עט געוואָרען אויפ׳ן אָרט. קורטשע איז געוואָרען ארעסטירט.

טעאטער־רעפערטואר

ביי די „ווילנער".

הייגט דונסטאג, ווערט געגעבען צו פאפולערע פרייזען „קדוש השם". מארגען מומוואך — „בייגעלט און פ׳ן אלטען מארק פון י. ל. פרץ.

אין פילהארמאניע.

הייגט דונסטאג אוועגד ווערט גיגעבען צום לעצטען מאל „טוביה דער מולגער מיט לאטפע׳ן און דער ראל אלס טוביה. מיט דער הייגטיגער פארשטעלונג פארענדיגט שוין לאמפע זיינע נאכט שפילען און לאדז.

ריזיגע וועקסעל־אפערע איז לאדז

טריקאטאזש־פאבריקאנ׳טעל שטעלט אויס פאלשע וועקסלען אויף 200 טויזענד זל. און אנטלויפט פון לאדז

די פראקוראטור האט וועגען איהם פונאנדערגעשיקט טשעק־בריף.

(§) לאדזער סוהרים האבען אויצט ווידער צו דערצעהלען א מעשה, ווי אזוי א קלוגער יונג האט זיי אנגעפופען מיט 200 טויזענד זל. און שפאטער זיי עווזען א פנים.

דער בערשון, וואס האט אזוי געגען די לאדזער סוהרים אויפ׳ן „הא־טיק" און א געוועסער אברהם פינגמאן, יוד וואס האט פערמאנט א טרוקע־נעזש־פאבריקעל אויף בערקע יאסעלע־משא און באלוט און דערצו א מטופעל פון 12 קינדער קיין עין הרע נושט. דאס פאבריקעל, ווו דער שטענער איז האט זיך באלד געשטעלט אויף די הינערשע אסלעך. די מאשינען האט ער געקויפט אויף קרעדיט, די רויה־שטאפען אויף „משאב" און אזוי האט עס זיך אנגעהויבען צו דרעהען, כל זמן עס האט זיך געלאזט.

און אנהויב קרוזזס און ער אבער באלד געוואָרען אונטער זיך און זעהענדיג, אז ער נעהט אונטער, האט ער זיך בעשלאסען צו נעהען אויף א פול לויפ־ארען ווג, ווו אזוי צו פערדיגען א גראשען. ער האט געמלוך זיך „פערשאפען" א פארפעל וועקסלען אויף גאנצע 200 טויזענד זל. פערזעהן מיט פרומע ווע־רעס און אט די סחורה האט ער געלאזט רוסקאנטירען און נאס.

מיט א קורצע צייט האבען די וועקס־לען אנגעהויבען פעלוג צו ווערען און ווי דער שטענער אוז, זענען זיי צוריקגע־קומען, אנגעס בפט אנגעס, מיט פלאכטעס. די רוסקאנטערען האבען אוהם אנגעהויבען צו מאהנען, אבער פינגמאן האט זיך געמאכט, ווי ג׳פרט און נושט געענט־פערט אויף אויפ׳ן פרעמיזע פון פאלשע וועקסלען אויף 41 פון יאהר 1912 און לעצטענס ארעסטירט אויף פולגאנצע 27. די אקטווען פון ד״ר פורמע בע־מרעפען 574 טויזענד זל. און דער פא־סוו 351 טויזענד זל.

2) הלל אפעלבוים, א גאלאנטעריע־סוחר, וואס שטעהט שוין מיט א געשעפט אויף פולגאנצע 2 פון יאהר 1904. דער אקטווו פון דער פורמע בעטרעפט 176 טויזענד זל. און דער פאסוו 151 טוי־זענד זל.

3) זעלוג בארנשטיין, א קאנפעקציע־גער פון נאוומיעסקע 7. דער אקטווו פון דער פורמע בעטרעפט 119 טויזענד זל. און דער פאסוו 84 טויזענד זל.

—0—

דריי זעלבסטמארדען פון פרויען

די 16־יעהריגע לומשא גראסלעט האט געלמען אויף דער מאטעיקע גאס 7 אויסגעטרונקען א גרויסע דאזע זאלי־זויער. די סבה פון זעלבסטמאָ״ד זאל זיין א סכסוך מיט׳ן פאטער.

— אנטאנינא אוטמ9ארעק פון באלי־טער מארק 7 האט זיך פער׳סמ׳ם מיט יאדגע, געטושט מיט בענזין. די סבות פון דעם פערצווייפעלטען שריט זענען נושט בעוואוסט.

— אויף אקטשיא 22 אין בעגאנען זעלבסטמארד א געוועזע ווערניא פאלי־שונסקא, אויסטרינקענדיג א פאר־צע ברען־שפרים. נאכ׳ן אויספלומפען דעם מאגען, איז זי ווי די פרוהערדיגע, אין א שוואכען געזונד־צושטאנד אפגעפירט געוואָרען אין דראגאנאשטשער שפיטאל.

—0—

רעגולאציעס, באנקראטען און „נאדזורען"

די דעציזיעס פון לאדזער האנדעלס־געריכט.

(ט) דער באנקראטטורטער סוחר יעקב גאלדבערג, א מאנופאקטור סוחר פון גאוואמעסקע גאס 10 האט זיך די מעג דעגולירט מיט זיינע בעלי חובות אין דע־גולירט זיינע חובות אויף 40 פראצענט. די ערשטע 20 פראצענט וועט ער אויס־צאהלען צום סוף פון דער וואך, ווען דער אפטאר וועט ארויס אין קראפט און די אנדערע 20 פראצענט אין 6 חדשים ארום. דאס האנדעלס־געריכט האט אנערקענט דעם אפטאר. די אלגעמיינע סומע פון באנקראט האט בעטראגען אנ׳ערד פון 20 טויזענד זל.

• • •

דער מאנופאקטור סוחר ה. מאמיל, וועלכער שטעהט שוין מיט א געשעפט אויף פיעטרקאווער 41 פון יאהר 1912 און לעצטענס ארעסטירט אויף פולגאנצע 27. די אקטווען פון ד״ר פורמע בע־מרעפען 574 טויזענד זל. און דער פא־סוו 351 טויזענד זל.

2) הלל אפעלבוים, א גאלאנטעריע־סוחר, וואס שטעהט שוין מיט א געשעפט אויף פולגאנצע 2 פון יאהר 1904. דער אקטווו פון דער פורמע בעטרעפט 176 טויזענד זל. און דער פאסוו 151 טוי־זענד זל.

3) זעלוג בארנשטיין, א קאנפעקציע־גער פון נאוומיעסקע 7. דער אקטווו פון דער פורמע בעטרעפט 119 טויזענד זל. און דער פאסוו 84 טויזענד זל.

—0—

דער געהיימניספולער דאקטאר

שפאנענדער ראמאן פון דער היינטיגער צייט.

בעארבייט ספעצ. פאר׳ן „לאדזער טאגעבלאט" פון י. פייערמאן.

I

דער עלטערער, עלעגאנטער הער האט זיך אליין פאר־געשטעלט. ווי עס טרעפט אפט, האט קיינער נושט געהערט דעם נאמען. אבער עס איז געגען געווען, וואס ער איז געווען אנגעטון מיט א פיינעם געשמאק. אין קראוואט האט ער גע־טראגען א שפילקע מיט א ווייסע פערל, און ער האט גלייך אנגעדרעגלעט אויפ׳ן שפיל־טיש 20.000 מארק.

עס האט אוהם דא ארייגגעפיהרט דער יונגער ווינטער, א זוהן פון א רייכען אינדוסטריעלער אין דייטשלאנד, א טו־ליאנער, וועלכער האט נושט געקארגט קיין געלד זיין יורש.

מען איז באלד צוגעטרעטען שפילען. דער נאסט האט מיט א שטומער קאפ־בעוועגונג מסכים געווען אויפ׳ן פאר־געלייגטען קארטען־שפיל 21. די סטאווקעס זענען נושט גע־ווען בעגרעניצט. וויפיל איינער האט געוואלט, האט ער גע־קאנט שפילען. דער ערשטער האט געהאלטען די באנק רוטער.

לכתחילה איז בעת׳ן שפילען נושט פארגעקומען קיין שום ווכטיגעס. איינער האט פערשפולט א פאר מארק מעהר און א צווייטער ווייניגער, און אזוי ווייטער.

אבער באלד האט זיך געמאכט, אז ווינטער האט בסדר גענומען פערשפילען. ער האט אנגעהויבען צו פערשפילען כמעט אין דער זעלבער סעקונדע, ווען די באנק איז, לויט דער רויה, אויפגעגאנגען צום עלטערען הער. צום ערשט דאס ווינטער פערשפולט עטלעכע הונדערט מארק באנקנאטען. ער האט געשפולט רוהיג, אונטערוואר־פענדיג זיך דעם בייזען גורל. גלייכצייטיג האבען זיך די קלענערע געלד־באנקנאטען צוגוי־פיגעזאמעלט פאר׳ן עלטערען הער און אויז קופע. וואס ער האט צוזאמען אויף קלענערע פעקלעך.

ווינטער איז אבער אויסערליך רוהיג געווען. און דער ווירקליכקייט האט אוהם אנ׳אנערליכע אויפרעגונג געבראכט דעם מוח. עפיס א נעבעל האט אוהם גענומען פערשטעלען דעם בליק. זיינע באנקנאטען זענען אזוי שנעל אויפגעגאנ־גען צום עלטערען הער, אז ער אליין האט עס כמעט נושט בעמערקט. זיינע חושים זענען בעהערשט געווארען דורך עפיס א פערגעבעלטער נושט־קלארקייט און א מארגע שפונוועבס האט זיי פערהילט און טונקעל געמאכט זיינע געדאנקען.

עטלעכע מאל האט ער אויסגעטרונקען צו גלעזער קאניאק, דערנאך האט ער זיך געהיטען ברענגען א פלעשעל שאמפאניער. דאס אליין האט אוהם אבער גארנושט געהאלפען. ער האט ענדליך געמוזט ארייגשטעקען דו האנד אין כאלעמעל און ארויס־נעמען די טויזענדער מארק־שיינען, וואס זענען געלעגען אויף א בעזונדערן ארט. דעם דאזיגען באקומעל האט ער דעם זעלבען גאלטמאג געברענגט פון דער באנק.

זיין „שלימזל" און שפילען איז געווארען אונגעווהנ־ליך, אונערהערט. אפילו דעמאלט, ווען ער האט געהאט גוטע קארטען, האט זיך אוהם גערעכט, אז עפיס א געהיימע, דרא־הענדיג האנד האט זיך אויפגעהויבען פון א פערבארגענעם ווינקעל פון זיין נשמה און אוהם פערשטעלט דאס טויל. טראץ די שאנסען צו געווינען האט ער דעמאלט פערקלעגערט די סטאווקע און געזאגט, אז ער שפולט אויף א פלוינער סומע.

באלד איז אויסגעקומען דעם אלטען אוועקצוגעבען די באנק זיין שלו, וואס איז געזעסען אוהם. אבער צוליב ווינטער׳ן האט ער געבעטען, מען זאל אוהם לאזען נאר א בי־סעל האלטען די באנק.

— אויב איהר וועט ערלויבען, מיינע הערען — האט ער זיך אנגערופען, — וועל איך האלטען די באנק נאך עט־לוכע קענער. איהר זעהט דאך אליין, ווי מיין קופע געלד וואקסט. איך בין א גאסט און אביער זעהר אנגעגעהמען קליב. שעצט אליין אפ, ווי נושט ניחא עס איז מיר, וואס הער ווינ־טער האלט אין איין פערשפולען, און איך בעט נאכצוקומען מיין בקשה.

הגם די דאזיגע ווערטער זענען ארויסגערעדט געווארען גאנץ בעשיידען, האבען זיי דאך אפגעקלונגען מיט א געכטען, הערשערישען טאן, וואס האט אונטערליך געמאכט אנ׳אפזאג.

דער קליב־דיגער האט געווארפען א פערדעכטיגען בליק אויפ׳ן גאסט. אבער מען האט געשפולט מיט קארטען, וואס דער קליב אליין האט צוגעשטעלט. און פאר׳ן שפולען האט מען געברענגט א נייע מאלע.

דאס שפיל איז געווארען וואס אמאל המטער, לוערנ־שאפטליכער. מען האט אויך א סך געטרונקען. א לייטע בע־רוישונג האט בעהערשט די געזעלשאפט. דער גאסט האט זיך אויך נושט אפגעזאגט פון קיין כוסה. זיין האלטונג האט זיך מיט גארנושט געווארפען און די אויגען. דער בליק פון זיינע גראהע אויגען איז געווען א רוהיגער, א גלייכער, ער האט זיך הערשערישט, שמאלץ צוגעפיגערט מיט די נייגערינגע בלי־קען פון אנדערע, און קוים אנגעקוקט די קארטען, וואס ער האט דערלאנגט. זיינע גרויסע, שווערע, זיך פרייבעווענדע הענד האבען אויסגעזעהען, ווי אויסגעשניצט פון אלץ. בייאנדערע האבען פון אויפרעגונג און האזארד־פיבער שוין גע־צומערט די הענד, נאר נישט בייאוהם.

ווינטער האט נושט אויפגעהערט צו שפילען, הגם ער האט דייטליך געשפורט, אז זיין פארמעגען ווערט וואס אמאל דינער.

— וואס מוט זיך מוט מיר? — האט ער זיך געפרעגט.

ער האט געוואלט זיך אויפשטעלען און אדורכלאזען אונ׳ן קאן, כדי ביים פענסטער אנ׳אמעם צו טון א בוסעל פרישע לופט און צו וואדפען א בליק אין דער שטולער נאכט, ווי ער וואלט פון דארט געוואלט ארייגשעפען אין קאפ א שטראם רוהיג־קייט. אבער ער איז געבליבען זיצען אויפ׳ן פאמעל ווי צו־געשמידט. די ארעמע זיינע האבען זיך איינגעגראבען אין דעם רויטען טוך פון טיש. און זיינע אלע געדאנקען זענען גע־ווען פערשלטערט ווי אין חלום.

ער איז נושט געווען, ווי מען קאן מוזיגען, קיין לעטע־זיינגער שפולער. ער האט געוואוסט אויסצורעכענען די שאנ־סען, נאכדארשען די גלוקליכע צופען, ער האט געוואוסט אויס צוגוצען זיי. אדער אינהאלטען זיך, בעת די האפנונג אין גע־ווען אויף דער זייט פון אנדערע.

אבער דעם דאזיגען אוועגד האט ער נושט געוואוסט פון קיין גרענץ, פון קיינען אינהאלטען זיך. עס האט זיך געקאנט דאכטען, אז דאס געלד האט פערלוירען פאר אוהם דעם ווערט; פונקט, ווי ער וואלט מיט פרייד געוואלט פערשפי־לען; פונקט ווי עס וואלט אוהם פערשאפט פערגענגען דאס, וואס די באנקנאטען געהאט אויף אוהם. עס האט זיך איהם אויסגעווען, אז מען גוט די קארטען צו פאטע־לער, אז מען גוט אן די סטאווקעס צו לאנגזאם און די קאר־טען האבען זיך פאר אוהם אדורכגעגליטשט אובער׳ן טיש אזוי שלעפענדיג, ווי קראנקע מויל־וואורפען.

דערביי האט ער נישקשה׳דיג געטרונקען; אלע חושים, אובער וועלכע ער האט שוין פערלוירען די הערשאפט, זענען געווען צורייצט, ווי ראסאוויע פערד, וואס האבען זיך א לאן געטון אויפ׳ן סמעפ. בעפרעמדיג זיך פון דעם בעל־עגלה׳ס מאכט. זיי האבען אויעקגעטראגען אין עפיס אנ׳אנ־ענדלוכער ווייטקייט. ארום און ארום זענען נישט געווען קיין מענשען און נישט קיין וועג. אפילו די לופט און געווען אזוי שווערדיג, אז עס איז נושט מעגליך געווען זי צו אטמ־מען. פונקט ווי ער וואלט אראפגעפאלען אונ׳ם תהום פון האזארד.

לעבען אוהם האט מען אנגעהויבען צו רעדען וועגען דעם, וואס עס געהט אוהם אזוי שלעכט. מען האט אויסגע־דריקט די מיינונג, אז ער קרינגט שלעכט קארטען און א חוץ דעם שפולט ער דערצו אויך שלעכט. ער האט פשוט געווא־פען געלד אהן שכל. זיינע פרייגד האבען אוהם געגומען צו־רעדען, אז ער זאל פערקלעגערן די סטאווקעס, מען האט אני־געהויבען מורמלען, אז מען דארפט עגדיגען דאס שפילען.

ווינטער האט לכתחילה נישט געענטפערט. דעמאלט האט מען גענומען צושטעהן צו אוהם. ער האט זיך אבער אביינגעשפארט, אין פלוצלונג ארייגגעפאלען אין א משוגע׳נעם צארן, האט גענומען שרייען און האקען מיט די פויסטען אין טיש.

(דאס ווייטערע קומט)

א יידיש יונגעלע פון 11 וואכען צופרעסען געווארען דורך שטשורעס

שוידערליכער פאל אויף גלובנא 37. — דער הויז-ווירט ווערט צוגעצויגען צו פעראנטווארטליכקייט פאר נישט אויסראטען די שטשורעס.

געלטען מאנטאג פארטאגס און זיך און לאדז פארלאפען א שוידערליכער פאל. ארום 3 פארטאגס און די מוטער פון קינד, קעלער, גלובנא 37, אויפגעצייערט געווארען פון די גרויזאמע גע־שרייען פון איהר 3 חדשים'דיג קינד. א בעאונרוהיגטע אין זי אין אטעם צוגעלאפען צום קלענעם עופה'לע. אזוי ווי דאס קינד האט אין נישט אויפגע־הערט צו וויינען, האט פרל. קעלער אנגע־צוגרען די לופט, דאס האט זיך פאר אויף רץ אויגען פארגעשטעלט א שרעקליך בילד. די העמדלעך פון'ם קינד זענען גע־ווען אינגאנצען צעבוסען און עס האט פון זיי אנגאויפהערליך גערינען בלוט. צוקומענדיג געהנטער צום קינד, האט זי בעמערקט, ווי פון וועגל צוליפען זיך מעהרערע גרויסע שטשורעס. א דער־שראקענע איז די מוטער געפאלען אין חלשות. אויהרע געשריען האבען אויפ־געוועקט דעם מאן, וואס האט זיך גע־ווארפען דערמוגטערן די פרוי. מען האט באלד גערופען א דאקטאר, וואס האט דעם קינד ערטיילט די ערשטע הולף.

ווענען פארפאל האט מען גלווטער מיט געמיילט דער פאלוצין, וואס האט צוזא־מענגעשטעלט א פראטאקאל און דעם ענין אויבערגעגעבען דעם אויספארשונגס אמט.

ווי מער דערוויסען זיך, ווען דער הויז ווירט צוגעצויגען ווערען צו גערעכטלי־כער פעראנטווארטלוכקייט, דערפאר, וואס ער האט אין זיין הויז נישט דורכ־געפיהרט די אויסראטונגס־אקציע פון די שטשורעס.

פראנצויזישע סוחרים אויז קעניגס־בערגער סטודענטען

האבען געכטען געווילט אין לאדז

(ב) געלטען אין אנגעקומען קיין לאדז אנ'עקסקורסיע סטודענטען פון דער קע־נינסבערגער האנדעלס־אקאדעמיע. די עקסקורסיע וועט ווארען אין לאדז 2 טעג און דער זעלבער צייט און אויך אנ־געקומען קיין לאדז אנ'עקסקורסיע פון פראנצויזישע סוחרים, וועלכע האבען בע זוכט א רוה לאדזער פאבריקען אין דער נאך אפגעפאהרען בעזוכען אנדערע אנ־דערע שטעט אין פוילען.

לאדזער גאלדענע יוגענד שפילט זיך איז גנבים

אריגינעלע „זאבאווע" פון לאדזער לעב-קינדער מיט דעם געלד-פארטפעל פון וועבער-מייסטער פאנסקי.

(§) די דאנסונגס און הוליאנקעס האב־בען, ווענט אויס, די לאדזער גאלדענע יוגענד שוין דערעסען און אויצט נעמט מען זיך צו מעהר „רוזיקאלישע" אט־ראקציעס. אונטער פון די דאזיגע נייע „זאבאווס" פון דער לאדזער גאלדענער יוגענד האט זיך זונטאג אוועגד אפגע־שפולט אויף זשערמאסקא און 6. שער־פ'ען גאסען.

אויף יענער גאס און גראד אהיימגע־נאנגען דער בעוואוסטער לאדזער וועבער מוסטער פאנסקי, וועלכער וואוינט אויף 6. שערפ'ען 28. ווי ער עהנה אזוי אויף דער גאס, קומט צו אונם פלוצלונג צו אנ'עלעגאנטער ווארמאן, וואס פאנסקי האט אונם קיינמאל פאר די אויגען נושט געזעהן, און כאפט זיך מיט אונם ארום, ווי מיט אנ'אלטען גוטען פרינד. דערזעהענדיג דעם עלעגאנטען פאצעט, נאך וועלכען עס האט זיך נאכ־געשלעפט גאר שטלוכע עלעגאנט־גע־קליידטע טאטע־קונדער האט פאנסקי געמיינט, אז דער יונגערמאן געמט אונם אן על פי טעות פאר זיינס א בעקאנטען.

— וואס האט זיך דער יונגערמאן אנגעהויבען פלומר'שט אויפגעראשט — אונם זענט נושט ה' גונזבורג?

— נוין, איך הייס פאנסקי.

— ענטשולדיגט — האט געגענטפערט דער יונגערמאן, אבער איך האב בע־שטומט געמיינט, אז אונם זענט מיין פרינד גונזבורג, ערליב מזוך מיר איך פארצושטעלען, איך הייס לעסקי.

דערמיט האט זיך דאס געשפרעך גע־ענדיגט. פאנסקי און ארבען אין הויז און ווען ער האט זיך שוין געפונען אויף די טרעפ, הערט ער פלוצלונג, ווי עמוצער לויפט אונם נאך און רופט אונם אן בינם נאמען. ווען ער האט זיך אומגע־קוקט האט ער צו זיין גרויס אומבע־ראשונג דערזעהן דעם זעלבען יונגערמאן מיט א פארמפעל אין דער האנד.

— ענטשולדיגט האט דער יונגערמאן געזאגט — אונם האט פערגעסען אייער פארמפעל, אט האט אונם — און אויבערגעבענדיג דעם אויבעראשטען פאנ־סקי דעם פארמפעל, און ער בלוז שעל אראפ פון די טרעפ און איידער פאנ־סקי האט אונם צייט געהאט צו פרעגען א ווארט, און ער שוין פערשוואונדען געווארען.

דער סטרוזש פון'ם הויז האט שפע־טער דערצעהלט פאנסקי'ן, אז דער יונ־גערמאן האט זיך ארינגעזעצט און אנ־עלעגאנטען אויטא, וואס האט אויף אום געווארט פאר'ן הויז, דארט האבען זיך געפונען נאך שטלוכע יונגעלייט, און בינם אפפאהרען האט ער געהערט, ווי זיי האבען אונם געזאגט: „בראווא, הארי, האסט עס געמאכט ערשטקלאסיג!" אט אזעלכע „רעפוטאציעס" אויבער פרעמדע קעשענעס מאכט דאס אויצט די לאדזער גאלדענע יוגענד, כדי זיך אביסעלע צו „באוויען".

—o—

וועז איהר געהט אריבער די גאס

קוקט מיט אפענע אויגען; איהר קענט בלייבען אנ'אייביגער קאליקע אדער גאר געפינען דעם טויט

היט זיך, מען זאל אייך נישט איבערפאהרען.

דערשאסען די געוו. כלה אויפ'ס טויט

און שווער פערוואונדעט איהר איצטיגען געליבטען

שוידערליכער מארד אויף א „זאבאווע" הינטער לאדז.

(§) אין דארף זאבוזשקו הינטער לאדז און געלטען אומגעקומען אויף א טראגישען אופן דאס שענסטע מיידעל פון דארף, וועלכע און געפאלען אלס קרבן פון אנ'אויפערזוכטיגען יונגענמאן, וואס האט זיך אין אויהר געלובט.

העלענא הונטשעל — אזוי האט געהייסען דאס מיידעל, און ווי גזאגט ע־ווען דאס שענסטע און רעכטסטע מיידעל פון דארף און פון דארפס־בחורים האב־בען זיך ארום אויהר געשארט. אמתים־מען פון אלע האט זיך אבער אין איהר פערלובט דער יונגער יוזעף וואשקאוויטש א יונג א ברוו, מיט א לעבעדיגען טעמ־פעראמענט, אבער מיט דעם חס ו'ן, וואס ער האט אפט גע'שפור'ט און אנ־געמאכט גרויסע אוואנטורעס און דאר־ף צולוב דעם דאזיגען הסרון טאקע, דא־בען אויהרע עלטערן פון אויהם נושט גע־וואלט הערען און געדענקען, און ווען ער איז געקומען בעטען אויהר האנט, האבען זיי אויהם געווייזען די טור. דע־לענא'ן אליין האט אבער דער דאזיגער יונג יא אומפאנורט און האט זיך אפט מיט אויהם געזעהן און געהנום. אבער חתונה האבען מיט אויהם האט זי נישט געוואלט, זי האט נושט געוואלט געהן געגען די עלטערן'ס ווונסען.

מיט א פאר וואכען צורוק האט זיך צו אויהר גע'שרבן'ט א צווייטער בחור פון דארף, א געוווסער יאן אנדזשעאק, און מען האט אנגעהויבען צו רעדען אין דארף, אז פון זיי ביידע וועט זיין א פאר. וואשניאק האט דאן געשוואירען נקמה צו נעמען. זונטאג אין אין דארף פאר־געקומען א „זאבאווע", וואו עס האט זיך פערזאמעלט דאס גאנצע בוסעל יונג־ווארג און מען האט געהויעט אויף וואס די וועלט שמעהט. אויף דער זאבא־ווע האט זיך אויך געפונען וואשניאק און העלענע מיט אויהר בעשערמען אנ־דושעיאק. ווען וואשניאק האט געזעהן, ווי זיין הערצענס־געליבטע געפינט זיך אין דער גרעסער פון זיין קאנקורענט און אויהם נושט כיין בלוק, האט זיך און אויהם אויפגעכאפט די „יולע" און ארטנגעשמאלען אנדזשע־יאק'ן א מעסער אין דער ברוסט. עס איז געווארען א געוואלד און א עשרה. אבער מיט אויהם געזעהן און געהנום. אבער חתונה האבען מיט אויהם האט זי נישט געוואלט, זי האט נושט געוואלט געהן געגען די עלטערן'ס ווונסען.

מיט א פאר וואכען צורוק האט זיך צו אויהר גע'שרבן'ט א צווייטער בחור פון דארף, א געוווסער יאן אנדזשעאק, און מען האט אנגעהויבען צו רעדען אין דארף, אז פון זיי ביידע וועט זיין א פאר. וואשניאק האט דאן געשוואירען נקמה צו נעמען. זונטאג אין אין דארף פאר־געקומען א „זאבאווע", וואו עס האט זיך פערזאמעלט דאס גאנצע בוסעל יונג־ווארג און מען האט געהויעט אויף וואס די וועלט שמעהט. אויף דער זאבא־ווע האט זיך אויך געפונען וואשניאק און העלענע מיט אויהר בעשערמען אנ־דושעיאק. ווען וואשניאק האט געזעהן, ווי זיין הערצענס־געליבטע געפינט זיך אין דער גרעסער פון זיין קאנקורענט און אויהם נושט כיין בלוק, האט זיך און אויהם אויפגעכאפט די „יולע" און ארטנגעשמאלען אנדזשע־יאק'ן א מעסער אין דער ברוסט. עס איז געווארען א געוואלד און א עשרה. אבער מיט אויהם געזעהן און געהנום. אבער חתונה האבען מיט אויהם האט זי נישט געוואלט, זי האט נושט געוואלט געהן געגען די עלטערן'ס ווונסען.

מיט א פאר וואכען צורוק האט זיך צו אויהר גע'שרבן'ט א צווייטער בחור פון דארף, א געוווסער יאן אנדזשעאק, און מען האט אנגעהויבען צו רעדען אין דארף, אז פון זיי ביידע וועט זיין א פאר. וואשניאק האט דאן געשוואירען נקמה צו נעמען. זונטאג אין אין דארף פאר־געקומען א „זאבאווע", וואו עס האט זיך פערזאמעלט דאס גאנצע בוסעל יונג־ווארג און מען האט געהויעט אויף וואס די וועלט שמעהט. אויף דער זאבא־ווע האט זיך אויך געפונען וואשניאק און העלענע מיט אויהר בעשערמען אנ־דושעיאק. ווען וואשניאק האט געזעהן, ווי זיין הערצענס־געליבטע געפינט זיך אין דער גרעסער פון זיין קאנקורענט און אויהם נושט כיין בלוק, האט זיך און אויהם אויפגעכאפט די „יולע" און ארטנגעשמאלען אנדזשע־יאק'ן א מעסער אין דער ברוסט. עס איז געווארען א געוואלד און א עשרה. אבער מיט אויהם געזעהן און געהנום. אבער חתונה האבען מיט אויהם האט זי נישט געוואלט, זי האט נושט געוואלט געהן געגען די עלטערן'ס ווונסען.

מיט א פאר וואכען צורוק האט זיך צו אויהר גע'שרבן'ט א צווייטער בחור פון דארף, א געוווסער יאן אנדזשעאק, און מען האט אנגעהויבען צו רעדען אין דארף, אז פון זיי ביידע וועט זיין א פאר. וואשניאק האט דאן געשוואירען נקמה צו נעמען. זונטאג אין אין דארף פאר־געקומען א „זאבאווע", וואו עס האט זיך פערזאמעלט דאס גאנצע בוסעל יונג־ווארג און מען האט געהויעט אויף וואס די וועלט שמעהט. אויף דער זאבא־ווע האט זיך אויך געפונען וואשניאק און העלענע מיט אויהר בעשערמען אנ־דושעיאק. ווען וואשניאק האט געזעהן, ווי זיין הערצענס־געליבטע געפינט זיך אין דער גרעסער פון זיין קאנקורענט און אויהם נושט כיין בלוק, האט זיך און אויהם אויפגעכאפט די „יולע" און ארטנגעשמאלען אנדזשע־יאק'ן א מעסער אין דער ברוסט. עס איז

געווארען א געוואלד און א עשרה. אן אנדער מ'האט זיך גאר צמט געשטאנען אומצוזיקען האט שוין וואשניאק אויף דערלאנגט זיין כלה א מעסער און ראש זיינט און די שווגע העלענע און אנדרעע געפאלען א טויטע אויף דער ערד.

דעם צווייטען קרבן, אנדזשעיאק האט מען אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל ארין.

נאך דעם בלוטיגען מארד האט זיין וואשניאק אלען אבערגעגעבען אין הענט פון דער פאליצין, ערקלערענדיג אז ער האט זי ערמארדעט, ווייל ער האט נושט געוואלט, אז זי זאל געהערען אנ־דערן. דער אויפערזוכטיגער מערדער געפונט זיך שוין אין רשות פון לאדזער אויספארשונגס־רוכטער.

טעאטער און קונסט

„טוביה דער מילכיגער" אין פילהארמאניע

מענשען האבען ווענג צומרוי צו אונ־בעקאנטע געמען. מיט דעם דאזיגען פאר אורטיל פון איך נגאנגען זעהן לאמ־פע'ס „טוביה דעם מולכיגער" אין „פול־הארמאניע". אין קומענדיג און מעאמעה האט מיר געמראפען אנ'אנגענעהמע אינ־בעראשונג. איך האב קודם כל געזעהן, אז לאמפע, וועלכער און נאך פאר אונז א גאנץ אנ'אונבעקאנטער אקטאר, האט שוין אונטער זיך א פעסטע מעא־טער־מראדיציע און דוקא פון גארנושט קיין שלעכטער שול. און זיין אויסגע־האלטענעם, גראנדיזען שפיל בעמערקט זיך, אז לאמפע האט פול געאר־בייט אובער שלום־עליכם'ן, און פאר א יודישען אקטיאר זאגט שוין דאס זעהר פיל.

לאמפע גוט „טוביה דעם מולכיגען", אזוי ווי שלום־עליכם האט אונהם צוגע־שנומען און אויעקגעלעגט.

די קלען שטעמעלדיגע השנות ווענען גליק און פריד, ווערען בב אונהם אזוי בלוט אונטערפרעטירט, אז מען זעהט פאר זיך דעם אמת'ן טוביה, דעם למ־דנישען עם הארץ, דעם בשגם'ן הארציג־גען דארפס־יוד, מיט זיין לעד און פריד, מיט זיינע האפנונגען און שמומגנגען און מיט דעם צער גידול בנות פון א פשיט'ן יודישען טאטען.

אבער דאס פראסטע גלייכוערטיגע, אז אינגער „און פער און נושט קיין העלד", און איך נושט אזוי קרום, ווען מען זאל עס אנווענדען טאטע צו לאמפע'ס נאסט שפילען און לאדז.

לאמפע שטעהט אויף דער סצענע אינגער אלען. דער אנסאמבל, א תיר גאנץ קלענע אויסנאהמען, ווי פאגיע מענדעלעוויטש אלס „אינטעל", גערא אלס חוה" און אינזענבערג און דער ראב פון „מאטעל קאמזויל", זענען נושט אויפ'ן ארט. מען זעהט, אז מען האט דאס שטיק צוקנעט בחפזון'דיג און דער גאנצע. אלץ איז דא געמאכט געווארען אויף אינ פום, דערויבער הנגקט אלץ אונטער און אויף דער סצענע זעהט מען נאר טוביה'ן. און דאס אין א גרויסע שאד. און אויב דאס דאזיגע שטיק פון אונזער בעלובטען פאלקס־שרייבער צוהס נאך צו מעהר ווענג א גרעסער פיבלי־קום, און עס דאס פערדינסט פון לאמ־פען, וועלכער האט זיך בעמוהט בא אלץ כוחות צו פערפולען די בלויזען און די שבת־שטער, וואס מען האט נש מאכט אונ'ם געאיל בעם צונויפסטרע־נען די פיעסע און „פולהארמאניע", און געווינסער מאסען איז עס אונהם טאי־קע אויך נשלונגען און דאס בעווייזט, אז מנר האבען פאר־זיך א גוטען אקטיאר.

לוקס

אין לאדזער מאגאזין „מאלבאנאס"

ד'יסט נאך נישט שפאט

חיים יעקב ווישליצקי

געלטען פריה אין נאך א לאנגער קראנקהייט געשטארבען און טויגען אל־טער פון 82 יאהר דער הונגער בעקאנטער טונלער־פאבריקאנט און עסקן ר' חיים יעקב ווישלוצקי נ. ע.

דער פערשטארבענער איז געווען אינ־נער פון די פיאנערען און דער עקסטול פאבריקאציע און אונזער שטאט. א דאנק זיין ענערגיע און סוחרישע פעה־ג־קייטען איז ער אין די האנדעלס־קרייזען געקרונט געווארען מיט דעם נאמען: „דער לאדזער טונלער־קענג".

מיט'ן טויט פון ר' חיים יעקב ווישלוצקי איז אויף פון אונז דער לעצטער יודישער פ'אגער פון דער עקסטול־אינדוסטריע.

דער פערשטארבענער איז געווען א גרויסער בעל־צדקה, א פרומער יוד און האט געגעבען אנ'אקטיווען אמטיל אין געזעלשאפטלען לעבן. א געוויסע צייט האט ער פערנומען דעם אמט אלס ווצע פארוזצער פון „חסד של אמת". זיין טויט האט אין יודישען לאדז אר־ויסגע־רופען א טרויער.

צו דער לויה, וואס איז פארגעקומען נאכמיטאג, איז געקומען א גרויסער עולם. דעם נפטר האט מען אראפגעטראגען און שטובעל, וואס גע־פונט זיך אין זעלבען הויז, וואו דער פערשטארבענער האט געוואוינט, פון דארט אויהם „נושא המטה" ווע־טראגען בוז'ן בית־החיים.

בתים קבר האבען דעם נפטר אין ווא־רומע ווערטער מספיד געווען דער יאנא־ווער רב, און די מורה הוראה'ס ראב־זינבערג, הארצשטארק און זולבערשטיין ר"ל.

דעם אויפ'ס נאך נישט

גרויסע ראמאן-איבעראשונג

פאר די לעזער פון „לאדזער טאגעבלאט"!

א געהיימניספולער דאקטאר

האט מיט זיינע געניאלע פערברעכערישע טאטען ערשט נישט לאנג אויפגעטרייסעלט די מאגנאטישע קרייזען פון גאנץ אייראפא.

זיין מערקווירדיג לעבען פול מיט געפאהרען, שטוינענדע אינטריגערס זעלטענע שווינדלער, אונגעוועהנליכע אוואנטורעס און דרייסטע שאנטאזש־שטיק, וואס קומען פאר אין די הויפט־שטעט פון מערב־אייראפא, איז געווארען פעראייביגט אין אנ'אטעם־פערכאפענדען, ענטפאצינג. אין שפאנענדען ראמאן א. נ.

„דער געהיימניספולער דאקטאר"

דער דאזיגער העכסט־אינטערעסאנטער ראמאן הויבט זיך אן

צו דרוקען אין אונזער צייטונג היינט דינסטאג.

עס איז אונמעגליך נישט צו ווערען מיטגעריסען, לייענדיג דעם

„געהיימניספולען דאקטאר".

עס איז אונמעגליך נישט געוואונדערן די טייטלאניש־פערברע־כערישע קונץ־שטיק פון

„געהיימניספולען דאקטאר".

עס איז אונמעגליך נישט צו ווערען נעשפאנט אויף דאס העכסטע לייענדיג דעם

„געהיימניספולען דאקטאר".

עס איז אונמעגליך צו זיין גלייכגילטיג, ווען מען פאלגט נאך דאס געיעג פון איינעם פון די גרעסטע קרימינאליסטען, וואס האט זיך גע־שטעלט פאר זיין ציל פון לעבען אונשעדליך צו מאכען דעם

„געהיימניספולען דאקטאר".

!! אלע וועלען היינט דינסטאג לייענען דעם „געהיימניספולען דאקטאר" איז „לאדזער טאגעבלאט" מיט גרויס אינטערעס ! !!

8-טונג!

דאס

לאדזער טאגעבלאט

מעקומט פון טעגליך 6 א זייגער פריה

איז אלע באהו-סיאסעס ון

„רוך" („Ruch")

לעזט און אבאנירט דאס

„לאדזער טאגעבלאט"

Lodzer Tageblat №182 לאדזער טאגעבלאט

א מגפה פון זעלבסטמארעז
צווישען פעראַרימטע סוחרים

(פונדע פון זייט 3)

מאכט דאך א סך געלד.

קומט דער אפעמוס מיט'ן עסען און פון פארדרונגען ווערען וואס אמאל אלין גרעסער און גרעסער; מען געוועהנט זיך אין זו לעבען אזוי ברייט, מיט אזא פערנעהם, אז דאס געלד, וואס דער מאמע „מאלט", איז שוין נישט גענוג, און דאס שפאנט זיך דער מאמע אין נאר מעהר אונ'ם עול; ער אלין בעקומט אויך חשק צו „מאלען" וואס מעהר'נעלר, פאפט ער זיך צו ספעקולאציעס. טאלט ער אנגעשטמוציעס דא און דארטען; ער רעסט זיך אלין צו ווערען נאר רייכער ווי ער איז. אין דאס איז אזוי:

אמאל געלונגט דאס אוהם; ער ווערט נאך רייכער. און דאס איז ער געהויכט און געקרונט און דער געזעלשאפט, וואו ער לעבט און אויך אין זיין פאמיליע. אמאל אבער געלונגט עס נישט.

און דער גיציגקייט צו מאכען געלד פערפלאנטערט זיך דער מענש און אזא נעז, אז ער קען שוין דערנאך פון אוהר נישט ארויס, און דער סוף איז — ער ברעכט דעם קאפ, פערלירט זיין גאנצען פערמעגען און ווערט אנ'ארומען.

ווען א רייכער מאן איז געווארען ארום אין די אמאלונג צייטען, איז זיין מראגעדיג נישט געווען אזוי גרויס. ווי איצט, ווייל אין די אמאלונג צייטען איז דאס לעבען געווען איינגעארדענט אזוי, אז געלד אליין איז נישט געווען דער עיקר.

א גרויסע ראלע אין ד'בעציהונגען פון איינעם צום אנדערן האט אויך געשפילט דער בענריף וועגען דעם מין מענש... אויב ער האט נישט געהאט קיין געלד און איז געווען א למדן, א געבילדעטער און א פון זיין ערצינגטע, האט מען אים נישט געגעבען א מיידל פון גוטע פאמיליע, אין דער געזעלשאפט, האט מען פאר אים סיי ווי סיי געהאט גרויס דרך ארץ, און מען האט אוהם געשעצט פאר די נעסטיגע מעלות, וואס ער בעזיצט.

אזוי איז געווען אין דער געזעלשאפט, וואו ער האט געלעבט, און אזוי איז אויך געווען אונ'ם קרייז פון זיין איינגענער פאמיליע.

די וויב האט אויף אוהם קיינמאל נישט געקוקט, ווי אויף א מין פערד. וואס מיז שטענדיג געהן און שפאן. פרי צו שאפען בעקוועמלוכקייטען פאר אוהר און פאר די קינדער. זי האט אויף אוהם אלץ מאל געקוקט, ווי אויף א מענשען, זענען די געשעפטען זיינע געגאנגען גוט און ער האט פערדינט א סך געלד, איז זי אודאי געווען צופרידען. און אויב די געשעפטען האבען אנגעהויבען געהן שלעכט, און ער האט שוין קיין געלד דעמער און א פיין ערצינגער, האט מען פאר אוהם סיי ווי סיי געהאט גרויס דרך ארץ, און מען האט אוהם געשעצט פאר די נעסטיגע מעלות, וואס ער בעזיצט.

אזוי איז געווען און דער געזעלשאפט, וואו ער האט געלעבט, און אזוי איז אויך געווען אונ'ם קרייז פון זיין איינגענער פאמיליע.

די וויב האט אויף אוהם קיינמאל נישט געקוקט, ווי אויף א מין פערד. וואס מיז שטענדיג געהן און שפאן. פרי צו שאפען בעקוועמלוכקייטען פאר אוהר און פאר די קינדער. זי האט אויף אוהם אלץ מאל געקוקט, ווי אויף א מענשען, זענען די געשעפטען זיינע געגאנגען גוט און ער האט פערדינט א סך געלד, איז זי אודאי געווען צופרידען. און אויב די געשעפטען האבען אנגעהויבען געהן שלעכט, און ער האט שוין קיין געלד נישט געמאכט, און אויך נישט געווען געפערליך, האט זי אוהם געהאלפען קייטבען די באקען. אבי די פארב זאל שטעהן און אוהם קיינמאל נישט געמאכט פוהלען אזוי שלעכט, אז ער זאל בייזיך אונגאנצען ארונטערפאלען און שוין מעהר נישט זעהן קיין שום אויסוועג פאר זיך.

דאס זעלבע איז געווען מיט די קינדער.

גיסטיגע מעלות פון א מענשען זענען געווען זעהר א וויכטיגער ענין, און מען האט זיי הויך געשעצט.

אויך דער מענש, וואס האט פערמאגט די נעסטיגע מעלות, האט געוואוסט זיינער ווערט. ביי אוהם איז קיינמאל גאר קיין צווייפעל נישט געווען, אז געלד איז נישט דער עיקר און לעבען; אז בילדונג, פיינקייט, אינטעליגענץ, לומדות און אנדערע גוטע מעלות, בעדייטען אויך עפעס.

הייגט אבער לעבען מור און א צייט גאר אנ'אנדערע. בילדונג — א מיטעל צו א קאריערע. אינטעליגענץ — א וועג ווי צו מאכען געלד — פיינע ערצוהונג — א מיטעל, ווי אויסצונעמען ביי מענשען אין זיי אויסנוצען פאר אייגענע דעקוועמלוכקייטען.

און אלץ זעהט מען גאר אין זאך — געלד.

און דער, וואס האט קיין געלד נישט, דער האט נישט קיין באדען אונטער זיינע פיס; דער איז אונגאנצען ארויסגעשמייסען פון לעבען.

און גאר א זאך;

אמאל, ווען א מענש, וועמען עס האט זיך געלעבט גוט, און מיט אמאל געווארען ארום, האט ער נישט געדארפט ברעכען זיין לעבענס שטענער אויף אזא אופן, אז אלע זאכען גלייך זעהן, אז ער איז געווארען ארום. די פארדרונגען זענען דאן געווען קלענערע, מען האט קיינמאל נישט אנגעצוינען דאס שטריקעל אזוי שטארק, אז עס זאל אזש פלאצען; די מנפה פון נאכמאנצען די, וועלכע זענען נאך רייכער, איז נישט געווען אזוי גרויס; מענשען האבען זיך מעהרסטענטיילס געדעלעגט דערמיט, וואס זיי מענען זיך יא פערגונען און דערמיט, וואס זיי טאקען זיך נישט פערגונען; מען האט אלעמאל געהאלטען פון דעם כלל, אז מען דארף „שפרעקען לויט די שקען".

איצט אבער, אין אמעריקע, וואו מענשען רייבען זיך איינער דעם אנדערען אן בעקוועמלוכקייטען.

אין דער, וואס האט קיין געלד נישט, דער האט נישט קיין באדען אונטער זיינע פיס; דער איז אונגאנצען ארויסגעשמייסען פון לעבען.

און גאר א זאך;

אמאל, ווען א מענש, וועמען עס האט זיך געלעבט גוט, און מיט אמאל געווארען ארום, האט ער נישט געדארפט ברעכען זיין לעבענס שטענער אויף אזא אופן, אז אלע זאכען גלייך זעהן, אז ער איז געווארען ארום. די פארדרונגען זענען דאן געווען קלענערע, מען האט קיינמאל נישט אנגעצוינען דאס שטריקעל אזוי שטארק, אז עס זאל אזש פלאצען; די מנפה פון נאכמאנצען די, וועלכע זענען נאך רייכער, איז נישט געווען אזוי גרויס; מענשען האבען זיך מעהרסטענטיילס געדעלעגט דערמיט, וואס זיי מענען זיך יא פערגונען און דערמיט, וואס זיי טאקען זיך נישט פערגונען; מען האט אלעמאל געהאלטען פון דעם כלל, אז מען דארף „שפרעקען לויט די שקען".

איצט אבער, אין אמעריקע, וואו מענשען רייבען זיך איינער דעם אנדערען אן

א מגפה פון זעלבסטמארעז
צווישען פעראַרימטע סוחרים

(פונדע פון זייט 3)

אין דער גיציגקייט צו מאכען געלד פערפלאנטערט זיך דער מענש און אזא נעז, אז ער קען שוין דערנאך פון אוהר נישט ארויס, און דער סוף איז — ער ברעכט דעם קאפ, פערלירט זיין גאנצען פערמעגען און ווערט אנ'ארומען.

ווען א רייכער מאן איז געווארען ארום אין די אמאלונג צייטען, איז זיין מראגעדיג נישט געווען אזוי גרויס. ווי איצט, ווייל אין די אמאלונג צייטען איז דאס לעבען געווען איינגעארדענט אזוי, אז געלד אליין איז נישט געווען דער עיקר.

א גרויסע ראלע אין ד'בעציהונגען פון איינעם צום אנדערן האט אויך געשפילט דער בענריף וועגען דעם מין מענש... אויב ער האט נישט געהאט קיין געלד און איז געווען א למדן, א געבילדעטער

קינא
ZACHĘTA
דער זאל איז גוט ווענטילירט.

היינט פרעמיערע!
„קייטעל"
די מעכטיגע דראמא — א. נ.
דער גאהענטסטער פראגראם: „דער וואוילטעטער" (דאס רוח פון הארץ)
איז דער הויפט-ראלע
George O'brien

Dr. Wołkowyski
צוריקגעקעהרט
צענטראל-ניאנא 25
טעלעפאן 26-87
ספעציאל-ארצט פאר הויט ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע. אלע-ארט אנאליזן
בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8—2, און פון 6—9 אוועגד.
בעזונדער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. Niewiażski
האט זיך איבערגעצויגען
אויף אנדזשעיא 5, טעל. 59-40
נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אוועגד.
ספעציאל-ארצט פאר סיפיליס, טריפער און מענער שוועכע בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
פאר דאמען ספעציעלער ווארטע-זאל.

Dr. med. M. Heller
ספעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע קראנקע און מענער-שוועכע
נאווראט 2, טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אוועגד
פאר פרויען פון 4—5 נאכם.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

Dr. med. Adam BENDER
האט זיך איבערגעצויגען אויף
נארוטאוויטשא 30 טעל. 14-75
ספעצ. פאר אינערליכע און האר'ץ-קראנקהייטען
נעמט אן פון 5—7 נאכמיטאג. 0085

פלעגט די פיס
PEDICURE
S. Łódzki
Traugutta 5 (Krótka) m. 10, tel. 70-37
נעמט אן פון 11—2 און פון 4—7 אן. געווענען סיסטעמען ביי מיסטער עלעמאן (הינעד-אויגען-אנשטאלט אין לאנדאן). ספעציאליסט צו בעזייטיגען הינער-אויגען און הארנהויט ווי ארייננעוואקסענע נעגעל אהנע שמרצן

Dr. med. A. Maznr
ספעציעל-ארצט פאר אויערן, נאז און מאלז-קראנק
מיט אויך שטום און שפראך-פעהלער
וויסאדניא 65
איינגאנג אויך דורך פיאטריק. 46 טעל. 66-01

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA
גראנסקא 28, טעל. 41-46
ספעציאליסט פון בייגער און געלענקע-קראנקהייטען
:—: פערקרימונגען פון פלייצעס און גלידער. :—:
אייגענע פר'צאוניע
פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען: ווי וולקאדקעס נעגען פלאטפוס, קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען א. ז. וו.
נעמט אן פון 5—7

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
גאר פאר ווענערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאנישע און נערוועז-קראנקהייטען.
קווארץ לאמפ-עלעקטרישער הייל-מאבינעט-מאסמעטיס
טעטיג פון 8 א זייגער ביז 9 אוועגד
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג
בעזונדער ווארטע צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זלאטעס

מעכאנישע שלאסעריי און שזייסעריי
J. REDER, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעהם אן פערשידענע מאשינען-רעפעראטורען ווי צופאסען פער-שידענע מאשינען-טייל. און אויטאמאבילישע שוויסונגען.
אכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 30 זל. אן רעיעלע אויסיהרונג.
פריוואט-וואוינונג גראנסקא 20 וו. 17.

א זעלבעס איז נאך נישט געווען!
נאר וואס איז ארום פון דרוק א העכטס-אינטע-רעסאנט ספר פון יודישן פאלקלאר-אוצר א. נ.
„לעקסיקאן פון יודישע חכמות"
פון הרב ישעיה זלאטניק.
דער לעקסיקאן ענטהאלט די בעקליבענע דצורים, גלייכווערטלעך, אנעקדאטען און איינמאלען, פון די גרעסטע חכמי ישראל אין דער לעצטער צייט, וועלכע זענען נאר אין ערגיץ נישט פערעפענטליך געווארען. אנ'אפט'ן גייסטיגען פערגעניגען קאן יעדער יוד געפי-נען אין די חכמות, וועלכע שפרולען מיט'ן עכטען יודישען הומאר און וויץ, וואס זענען אזוי איינגענארטיג און אריגינעל אין דער וועלט-פאלקלאר-ליטעראטור. דאס ספר פארץ פרייז 3 זל.
איז צו בעקומען ביים מחבר:
Rabin Sz. Złotnik, Radom.
געגען נאכנאהמע ווערט נישט געשיקט.

צוליב דער שווערער צייט זענען די פרייזען ערמעסיגט
וויכטיג פאר אורלויב-פאהרער!
ווילט איהר אייער אורלויב גוט פערברענגען?
פאהרט אויך אפרוה נאר אין בעוואוסטען
פנסיאנאט „WYGODA"
St. GŁOWNO, Polenice. Wila Misiaka obok Nowego Otwocka w lesie
גרויסע זוניגע צימערן, כשר'ע, היגיענישע קיך, שעהנע געגענד.
קאנקורענץ-פרייזען—30% ביליגער ווי איבעראל;
בעמערקונג: בעטגעוואנד איז נויטיג מיטצובארענגען.
צו ווענדען זיך דירעקט צו פרוי אפעל אין פענסיאנאט „וויגאדא"
— פאר יונגערליכע און ערוואכסענע —

א יובגערמאן
פון ארענטליכע עלטערן מיט גוטע רעפערענצען זוכט בעשייטיגונג ביי וואס עס זאל נישט זיין. פערטען ווערט געבעטען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע אונטער „M"

ביטעס סאנדאווע, שטייער-אנגעלעגענהייטען — קלויזולעס זאבעזפיעטשעניעס אין גאנץ פוילען — ערלעדיגט דאס ל'יגיעהריגע ביזרא —
י. זאמעק, לאדז
פאמארסקא 19.

כי ימצא בקרבך איש
או אשה אשר ילכו
וואס קלערען צו געהן אין אנ'אנדערע ביזרא
ודרשת היטב והנה אמת
נכון הדבר, והגד להם
זאלסטו זיי זאגען
אז נור אין ביזרא ביים
רעכטסאנסולענט י. מאנעלא
17 פיעטריקאווער 17
52 זאכאדניא 52
טעלעפאן 48-79.
ווערט געוויסענהאפט ערלעדיגט און געשרי-בען אלע סאנדאווע זאכען, ביטעס, קלאגוז-לעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, קארנע און ציוויל אפע-לאציעס, אדוואלאניעס, אונטערציוויעס, ספעציאליסט פון שותפות-אכטען, אי-בערזעצונגען אין אלע שפראכען
מיט אכטונג
י. מאנעלא פיעטריקאווער 17
דורכגאנג זאכאדניא 52

צו וואס זאלט איהר ליידן
פונ'ם שוויים פון די פיס
און פון די אדציסקיס, אז
פאר 30 גראשען
קענט איהר דאס בעזייטיגען נוצענדיג דעם בע-וואוסטען פראשעק אין פלאסטער
„ראדיקאל"
אויך פ'לין „ראדיקאל" צו וואנצען. ביים צייטונג פערקויפער פיעטריקאווער 10.

אן יעטוועדער יוד. פאמיליע
מוז זיך געפונען דער איינציגער יורישער ארבא
פאר הגיענע און מזריצ'
„פאלקס-געזונד"
(7-טער יאהרגאנג), אויסגאבע „טאג" — „אזע" 8עד. ד"ר צ. שאבאד (ווילנע). פרייז: א יאהר—ר גילדען; א 1/2 יאהר—3 גילדען; א 1/4 יאהר—1.50 גילדן, אדרעס רעד. „פאלקסגעזונט" ווילנע פ. פ. נ. 80.604. וויכטיגע פרעמיעס! עצות אומויסט טיכטיגע און רעיזלע אנענטן ווערען געפאדערט אויבעראל!

פוילישע שפראך
ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צייט
וזכאדניא 29 ו. 3.

Szkoła Przemysłowa
T-wa Szerzenia Ośw. i Wiedzy Techn. wśród żydów
w ŁODZI, Pomorska 46/48.
אפטיילונגען: מעכאנישע, עלעקטראטעכנישע, און וועבעריי.
אנמעלדונגען נעמט אן די קאנצעלאריע טעגליך פון 10 ביז 2 נאכם.

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
און צאהן-ערצטליכער מאבינעט
17 זגערזשער 17, טעל. 16-33

ד"ר ראכאווסקי	נאז-, האלז- און אויערען-קראנקה.	10—11; 2—3; 6—7
ד"ר יוסטמאן	נערוועז-קראנקהייטען	12—2
ד"ר רוזשאנער	הויט- און געשלעכטס-קר.	10—11; 1—2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען- און געבורטס-הילף	11—11.30; 5—6
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2; 7—8
ד"ר כאנטאר	כירורגישע קראנקהייטען	4.30—5.30
ד"ר ווייגבערג	אינערע, ספעצ. הערץ, לונגען	12—1 5.30—6.30
ד"ר סטופעל	רענטגען	12—2; 6—40
צאהן-ארצט א. גראדזשענטשיק	צאהן- און מויל-קראנקהייטען	7—37
„ „ נ. ראזעס		10—11

קינסטליכע העהענזאנגע-בעשטראהלונג. — פאקען-שטעלען.
ביי דער לעטשניצע איז אן ארענטגען-אינסטיטוט
נעמענס בעהאנדלונגען
קווארץ-לאמפ, דיאטערמיע און עלעקטרא-פיזישע קאבינעט.
וויזיטע איז שטאט. —:— אפען אויך זונטאג.
אלע ארט סעדיציניש אנאליזען. — קורסען פאר שטאדטער.
אימפונגען געגען שקארלאטינע.
ערצטליך-כאסמעטיש-כאבינעט
פרל. מ. מארקוס נעמט אן פון 5—7. אוועגד.

דאס רענטגען-קאנסולענטען-ביזירא
פון געוועזענעם לאנג-יעהריגען רוטינירטען געריכטס-סעקרעטאר
ב. מאן, פיעטריקאווער 10.
ערלעדיגט און שרייבט אלערליי ביטעס און קלאגעס קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס אין אלע שטעט פון פוילען, ווי אויך שטייער-אנגעלעגענהייטען.
א גוטער ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים.
B. Mann, Piotrkowska 10

אבאנאמענטס-פרייז: [illegible] ווען—20 גרושן, אין אנדערע לענדער—1.25 רובל.
אינסערט-פרייז: [illegible]
Redaktor-wydawca R. Hamburaki
Tłocznia: R. i M. Hamburakich w Łodzi, Piotrkowska 14.